

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
JURIDISKĀ FAKULTĀTE
KRIMINĀLTIESIKO ZINĀTŅU KATEDRA

**KRIMINĀLATBILDĪBA PAR CEĻU SATIKSMES NOTEIKUMU UN
TRANSPORTLĪDZEKĻU EKSPLUATĀCIJAS NOTEIKUMU
PĀRKĀPŠANU**

BAKALaura DARBS

Tiesību zinātnes bakalaura studiju programma

Autore: **Rondija Lange**

Apliecības Nr. 13033

Darba vadītāja:

Doc. Dr. iur. Diāna Hamkova

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšana ir aktuāls jautājums ne tikai administratīvajās tiesībās, bet arī krimināltiesībās. Noteikumu pārkāpšana apdraud sabiedriskās drošības intereses transportlīdzekļu kustības drošības un ekspluatācijas jomās.

Bakalaura darba mērķis ir izpētīt ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanas krimināltiesiskos aspektus, veicot noziedzīga nodarījuma analīzi un noteikumu pārkāpšanas krimināltiesisko regulējumu.

Autore pētot Krimināllikuma 260.pantu pievēršas regulēšanas un piemērošanas problēmjautājumiem, un sniedz priekšlikumus.

Rezultātā tiek uzsvērts, ka ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanas regulējumam jāpievēršas nopietnāk un ne tikai Krimināllikumā, bet arī citos normatīvajos aktos ir nepieciešami grozījumi.

ATSLĒGVĀRDI:

Ceļu satiksme, transportlīdzeklis, nodoms, vaina, noteikumu pārkāpšana, kaitīgās sekas.

ANNOTATION

Traffic provisions and vehicle operating provisions violation is very actual question not only in Administration Law but also in Criminal Law. Regulations breaching is endangering public safety, vehicle operation safety and its exploitation.

Bachelor paper aim is to study traffic provisions and vehicle operating provisions violation of the criminal aspects, conducting analysis of offenses according and violation of Criminal Law regulation.

Author of the bachelor paper by researching article 260 of the Criminal Law is focusing on regulation and application issues and gives his proposals.

It is highlighted that road traffic law and vehicle operating provisions violation breach regulation should be paid more attention not only in Criminal Law but also other regulations need to be amended.

KEYWORDS:

Road traffic, vehicle, intent, fault, violation of regulations, the harmful consequences.

SATURS

Anotācija.....	2
Annotation	3
Ievads.....	5
1. Kriminālatbildība par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanas vēstures aspekts no 1903.gada līdz aktuālajai redakcijai.....	7
2. Ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšana.....	11
2.1.Ceļa satiksmes jēdziens	11
2.2.Transportlīdzekļa ekspluatācijas jēdziens.....	13
3. Noziedzīgā nodarījuma sastāvs.....	16
3.1.Noziedzīga nodarījuma objekts	17
3.2.Noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse.....	20
3.3. Noziedzīga nodarījuma subjekts.....	25
3.4.Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse	27
4. KL 260.panta paredzētā noziedzīgā nodarījuma kvalifikācija un norobežošanas jautājumi34	
4.1. Krimināllikuma 260.panta un Krimināllikuma 141.panta norobežošana	35
4.2. Krimināllikuma 260.panta un Krimināllikuma 262.panta norobežošana	36
5. Salīdzinājums ar ārvalstu tiesību normām	40
Kopsavilkums	42
Izmantotās literatūras un avotu saraksts	44
Pielikumi.....	48

IEVADS

Krimināllikums (turpmāk tekstā arī KL), tika pieņemts 1998.gada 17.jūnijā,¹ tā normas reglamentē kriminālatbildības pamatu un principus, nosaka, kādu valsts, sabiedrības, atsevišķu kolektīvu un cilvēku interešu aizskārums atzīstams par noziedzīgu nodarījumu, un kādus sodus tiesa var piemērot vainīgajām personām.²

Ar katru gadu palielinās reģistrēto transportlīdzekļu skaits (pielikums Nr.1.) un 2015.gadā tika reģistrēti gandrīz 788 tūkstoši automašīnu, kā arī fiksēts augsts ceļu satiksmes negadījumu skaits – 3 692, kuros bijuši cietušie.³ Statistikas dati liecina, ka cietušo skaits četru gadu laikā nav būtiski mainījies un ir saglabājies samērā augstā līmenī. Šobrīd tiek pildīts Ceļu satiksmes drošības plāns 2014. - 2016.gadam,⁴ kur saskaņā ar Eiropas Savienības stratēģiju līdz 2020. gadam, par 50 % jāsamazina ceļu satiksmes negadījumos bojāgājušo skaits (salīdzinot ar 2010. gadu), kā arī par 50 % jāsamazina smagi ievainoto skaits. Pašreizējā situācija norāda uz normatīvo dokumentu nesakārtotību, jo tie nespēj ierobežot pārgalvīgo autovadītāju rīcību, nepiesprādzēšanos vai citu noteikumu pārkāpšanu, tāpēc, lai sasniegtu mērķi, ir vēl pie tiem jāpiestrādā. Aplūkojot statistiku, varam secināt, ka Latvijā ir ļoti augsts bojā gājušo skaits, ko apliecina 2015.gada dati ierindojoš trešajā vietā Eiropas Savienībā (plašāk par to skatīt pielikumā Nr.2.). Tajā pašā laikā valda uzskats, ka ceļu satiksmes drošības līmeņa uzlabošanās pēdējos gados Latvijā ir viena no labākajām.

Tēmas izvēli autore pamato ar to, ka ne tikai Latvijā, bet arī citās valstīs ir izplatīts noziedzīga nodarījuma veids, kuram būtu jāpievērš uzmanība. Šī tēma ir personīgi aktuāla, jo autore pati ir aktīva ceļu satiksmes dalībniece un noteikumu ievērošana ir pamats drošai dalībai ceļu satiksmē.

Ja sakarā ar personas administratīvi sodāmo prettiesisko darbību vai bezdarbību izraisītās sekas vairs netiek aptvertas ar administratīvo tiesību normu, iestājas kriminālatbildība, ja tā paredzēta Krimināllikumā.⁵ Autore uzsver, ka ikviens ceļu satiksmes dalībnieks ir atbildīgs par savu rīcību vai atturēšanos no tās.

Autore pētīs noziedzīgos nodarījumus, kuri ietverti KL 260.pantā, kur tiek apdraudēta sabiedriskā drošība transportlīdzekļu un ekspluatācijas sfērā, vienlaikus nodarot kaitējumu

¹ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr.199/200.

² Krastiņš U. Liholaja V. Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 10.lpp.

³ Centrālās statistikas datu bāze. Transports, ceļu satiksmes negadījumi., Pieejami: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/transp/transp__ikgad__transp/TR0320.px/table/tableViewLayout2/?rxid=ce8aac91-f2b0-4f13-a25d-29f57b1468fb [aplūkots: 2016.gada 20.novembrī]

⁴ Par Ceļu satiksmes drošības plānu 2014.-2016.gadam: MK rīkojums Nr.72, 18.02.2014., Latvijas Vēstnesis. 20.02.2014, Nr.37.

⁵ Krastiņš U. Prettiesiska nodarījuma kaitīgo seku divējādā nozīme, Jurista Vārds, 25.08.2015, Nr.33.

personas dzīvībai un veselībai. Noziedzīgais nodarījums ir ar norādi uz divām darbībām, diviem apdraudējuma objektiem, divām kaitīgajām sekām vai divām vainas formām, kas ir komplicēts sastāvs,⁶ tomēr krimināltiesību literatūrā mēdz apzīmēt arī ar jēdzienu salikts sastāvs, darbā autore izmantos judikatūrā vairāk lietoto jēdzienu – salikts sastāvs.

Darba mērķis ir izpētīt un analizēt aktuālākās problēmas ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanā. Izpētīt Krimināllikuma 260.panta definēto darbību regulējošo tiesību normu veidošanos, to attīstību, piemērošanu.

Darba mērķa sasniegšanai autore izvirzījusi šādus uzdevumus: aplūkot krimināltiesību praksi, teoriju un speciālistu viedokļus saistībā ar ceļu satiksmes un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu. Aplūkot citu valstu normatīvos regulējumus un veikt krimināltiesību doktrīnā izstrādāto atziņu izpēti, izstrādāt secinājumus un piedāvāt savus priekšlikumus.

Autore galvenokārt koncentrējās uz šobrīd spēkā esošo Krimināllikuma redakciju. Darbā tiek iekļauts plašs literatūru klāsts, tiesu prakses materiāli un izmantotas Latvijas Universitātes profesora Ulda Krastiņa publikācijas. Tiek aplūkoti Krimināllikuma komentāri, publikācijas un Krimināltiesību mācību grāmatas, kuru autori ir Uldis Krastiņš, Valentija Liholaja, Diāna Hamkova, Aivars Niedre u.c.

Darba struktūra - darbs sastāv no piecām nodaļām un to apakšnodaļām, anotācijām, izmantotās literatūras, tiesību aktu un tiesu prakses materiālu saraksta, kopsavilkuma un pielikumiem.

Lai sasniegtu darba mērķus un realizētu uzdevumu, darbā izmantotas zinātniski pētnieciskās metodes: 1) analītiskā metode - dažādu avotu analīze, atziņu vērtēšana; 2) sistēmiskā metode – prakses savstarpējā kopsakaru analīze; 3) vēsturiskā metode - idejas rašanās un izpratnes attīstība; 4) pētnieciskā metode – tiesību normas un dažādu autoru atziņu salīdzinājums.

⁶ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 46.lpp.

1. KRIMINĀLATBILDĪBA PAR CEĻU SATIKSMES NOTEIKUMU UN TRANSPORTLĪDZEKĻU EKSPLUATĀCIJAS NOTEIKUMU PĀRKĀPŠANAS VĒSTURES ASPEKTS NO 1903.GADA LĪDZ KRIMINĀLLIKUMA AKTUĀLAJAI REDAKCIJAI

Satiksmes drošība ir aktuāla un būtiska problēma jau kopš automašīnu izgudrošanas, lai izvairītos no drošības pārkāpumiem likumdevēji izstrādāja likumus un ieviesa sodus šo problēmu saistībā. Sods ir valstisks piespiedu līdzeklis, ko valsts vārdā, pamatodamās uz likumu, tiesa, ievērojot procesuālo kārtību, piemēro personai, kuras vaina nozieguma izdarīšanā ir pierādīta.⁷

Krievijas likumdošana ietekmējusi Latvijas krimināltiesību attīstību, arī Vācija, Lietuva, Polija un citas valstu likumdošanas prakse ir bijušas par pamatu Latvijas valstu likumdošanai. 1903.gada 22.martā tika pieņemts Krievijas Sodū likums, jau 1933.gadā sāka parādīties mehāniskie transporta līdzekļi, un Sodū likumā⁸ tika ietverta atbildība par sabiedriskās drošības aizsardzības noteikumu pārkāpšanu, tas ielika pamatus krimināltiesību attīstībā. Piemēram, pēc Sodū likuma 255.panta tika paredzēta atbildība par nolaidīgu vai ārpus pienācīgā kārtībā atļautas sacīkstes pārmērīgi ātru braukšanu, un zirga vai paškustīgas mašīnas uzdošanu vadīt nespējīgai vai piedzērušai personai.⁹ Vēl Sodū likuma divdesmit otrajā nodaļā tika paredzēta atbildība par celtniecības darbu un satiksmes ceļu un līdzekļu lietošanas noteikumu pārkāpšanu. Lai gan vēl nebija attīstīti ceļu satiksmes noteikumi, tomēr jau tika paredzēti regulējumi par satiksmes līdzekļu nopietnu aizskāruma priekšmetu, un atbilstoši soda sankcijām, nodarījums varēja skart ielas, zemesceļus, dzelzceļus, ūdensceļus. Skatoties uz tā laika noteiktajām soda sankcijām Sodū likumā, varam secināt, ka Krimināllikuma XXI nodaļas „Noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību” sankcijas kļuvušas lielākas, iespējamie noziedzīgie nodarījumu veidi ir korektāk noteikti, kā arī mūsdienās par noziedzīgo nodarījumu var piespriest piespiedu darbu.

Tomēr 1933. gada Sodū likuma 46. pantā,¹⁰ kurš noteica vainīguma veidus, nodoma formas nebija piesaistītas sekām materiāla sastāva izpratnē. Likumā bija dots šāds nodoma skaidrojums – noziedzīgs nodarījums uzskatāms par tīšu jeb nodomātu ne vien tad, kad vainīgais gribējis to izdarīt, bet arī tad, kad viņš apzināti pielaidis tās sekas, kuras nosaka šā

⁷ Skaidrojošā vārdnīca tezaurs: „Sods”, Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/sods> [aplūkots: 2016.gada 12.oktobrī]

⁸ Mincs P. Lauva J. Sodū likums ar komentāriem. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1938.

⁹ Turpat. 255.pants.

¹⁰ Turpat. 46.pants.

nodarījuma noziedzīgumu. Pēdējā piebilde attiecās uz netiešu nodomu,¹¹ tātad netika vispār ietverta vainas forma neuzmanība, kā tas ir ietverts KL 8.pantā.

Turpinot, šo tēmu, pagājušā gadsimta piecdesmito gadu otrajā pusē Padomju Savienībā strauji palielinājās noziegumu skaits ceļu satiksmē, kas atspoguļojās noziegumu statistikā valstī. Tīšu noziegumu skaita pieaugums bija politiski nevēlams faktors, tādēļ sešdesmitos gados uz tiesu sistēmu tika izdarīts politisks spiediens, kam sekoja attiecīgs PSRS Augstākās tiesas, vēlāk arī LPSR Augstākās tiesas plēnuma lēmums par tiesu praksi autotransporta noziegumu lietās (ievērojiet, ka tikai vienā noziegumu kategorijā), kuros nepārprotami bija norādīts, ka noziegumi ceļu satiksmē atzīstami par izdarītiem aiz neuzmanības.¹² Šāda vainas forma pastāvēja līdz pat 2015.gada 3.decembra Krimināllikuma grozījumiem, kad tika paredzēts, ka ceļu satiksmes noteikumus iespējams pārkāpt gan tīši, gan aiz neuzmanības, turklāt šobrīd tikai tīši.

Arī šobrīd Krimināllikumā ir panti, kuros dispozīcijā tieši ir norādīts, ka noziedzīgs nodarījums izpaužas jebkāda veida neuzmanīgā rīcībā, piemēram, KL 345.pants „Militārā dienesta mantas iznīcināšana un bojāšana aiz neuzmanības”¹³ un ja ir iestājušies kvalificējošie apstākļi, tad atzīstams par izradītu aiz neuzmanības. Tomēr, autore darbā apskatīs noziedzīgos nodarījumus ceļu satiksmē, un tie kvalificējami kā tīša darbība vai bezdarbība.

Atgriežoties pie vēstures, laikā, kad Latviju iekļāva Padomju Savienības sastāvā, tika ieviests KPFSR 1926.gada kriminālkodekss.¹⁴ LPSR kriminālkodekss 1961.gadā aizstāja KPFSR un bija spēkā līdz 1999.gada 1.aprīlim, kodeksi arī paredzēja personas kriminālatbildību.

Arī LPSR Kriminālkodeksa Sevišķās daļas pantos bija paredzēta kriminālatbildība vien par prettiesiskas darbības izdarīšanu vai tiesiskas darbības neizdarīšanu (bezdarbību), nesaistot to ar kaitīgu seku rašanos [...] tiek dēvēti par formāla sastāva noziegumiem.¹⁵ Šobrīd Krimināllikuma Sevišķajā daļā noziedzīgiem nodarījumiem panti pārsvarā ir ar materiālu sastāvu, kuriem ir svarīga kaitīgo seku iestāšanās.

1968. gada 8. novembra Vīnes „Konvencija par ceļu satiksmi”¹⁶ Latvijai ir saistoša un tā ir starpvalstu vienošanās par vienotiem ceļu satiksmes noteikumiem, lai atvieglotu starptautisko satiksmi un palielinātu ceļu satiksmes drošību. Šajā paša datumā Latvijai tika

¹¹ Leja M. Vai Krimināllikumā bija nepieciešama jauna nodoma definīcija. Jurista Vārds, 22.03.2016., Nr. 12.

¹² Krastiņš U. Tiesiskās palātvības princips krimināltiesībās. Jurista Vārds, 08.03.2016., Nr. 10.

¹³ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr. 199/200., 345.pants.

¹⁴ Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: TNA, 2005, 65.lpp.

¹⁵ Krastiņš U. Eventuāls nodoms vai netiešs nodoms. Jurista Vārds, 01.11.2016., Nr. 44.

¹⁶ Konvencija par ceļu satiksmi 1968.gada 8.novembrī: Eiropas Ekonomiskā komisija Iekšzemes transporta komiteja. Latvijas Vēstnesis, 07.02.2001, Nr. 21.

pieņemta vēl viena saistoša „Konvencija par ceļu zīmēm un signāliem”.¹⁷ Konvencija ir starpvalstu vienošanās par vienotām ceļu zīmēm, signāliem un simboliem, arī lai atvieglo starptautisko satiksmi un palielinātu ceļu satiksmes drošību.

Ar 1998.gada 15.oktobrī pieņemtais likums „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās laiku un kārtību”¹⁸ noteica, ka Krimināllikums tiek pieņemts ar 1998.gada 17.jūniju.¹⁹ Ar satiksmes drošības organizāciju un pārkāpēju sodīšanu ir pieņemti dažādi likumi, nosakot to ierobežojumus. Vairākkārtīgi tika pieņemti un atcelti dažādi likumi saistībā ar darba pētāmo tēmu, tomēr, Krimināllikuma XXI nodaļa „Noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību”, atspoguļo noziedzīgus nodarījumus, kuri apdraud sabiedriskās drošības intereses dažāda veida transportlīdzekļu kustības un ekspluatācijas jomā.

Darba pētāmais jautājums ir kriminālatbildība par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, kur rezultātā par noziedzīgo nodarījumu ir iestājušās kādas no pantā ietvertajām sekām, tad persona saucama pie kriminālatbildības pēc KL 260.panta. Pantu dispozīcijas veido administratīvi sodāmo noteikumu pārkāpšanu ar kaitīgajām sekām un tās iestājas noziedzīga nodarījuma rezultātā. KL 260.pantā apvienotas divu noziedzīgo nodarījumu sastāvu pazīmes, tādā veidā radot saliktus noziedzīgu nodarījumu sastāvus un tiek īstenota vēl viena no noziedzīga nodarījuma sastāva nozīmēm, proti kriminālsodāma nodarījuma norobežošana no citiem tiesībpārkāpumiem.²⁰ Personai ir jāievēro noteiktās prasības un likumu normas.

Iepriekš tika noskaidrots, ka arī administratīvās tiesības regulē ceļu satiksmes noteikumus un 1984.gada 7.decembrī spēkā stājās Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss,²¹ tas ir svarīgs likums ceļu satiksmē vēl joprojām, bet bargie sodi neattur transportlīdzekļa vadītājus no noteikumu neievērošanas. Arī citi normatīvie akti regulē ceļu satiksmes noteikumus, transportlīdzekļa noteikumus, ekspluatācijas kārtību un tehniskos noteikumus un tie arī ir jāņem vērā, to skaitā - Ceļu satiksmes likums²² (turpmāk tekstā arī – CSL) stājies spēkā 4.novembrī 1997.gadā, LR Ministru kabineta 2015.gada 2.jūnija noteikumi Nr.279 „Ceļu satiksmes noteikumi”²³ (turpmāk tekstā arī – CSN), 11.marta 1992.gada likums

¹⁷ Konvencija par ceļu zīmēm un signāliem: Eiropas Ekonomiskā komisija Iekšzemes transporta komiteja. Latvijas Vēstnesis, 21.02.2001., Nr. 29.

¹⁸ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums 15.10.1998., Latvijas Vēstnesis, 04.11.1998. Nr. 331/332.

¹⁹ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr. 199/200.

²⁰ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 24.lpp.

²¹ Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums 07.12.1984., Ziņotājs, 20.12.1984., Nr. 51.

²² Ceļu satiksmes likums: LR likums. 01.10.1997. Latvijas Vēstnesis. 21.10.1997., Nr. 274/276.

²³ Ceļu satiksmes noteikumi: MK noteikumi Nr.279, 02.06.2015. Latvijas Vēstnesis, 27.06.2015., Nr. 122.

„Par autoceļiem”,²⁴ MK noteikumi 26.janvāra 2010.gada Nr.75 „Ceļu satiksmes negadījumu, tajos cietušo un bojā gājušo personu reģistrācijas un uzskaites noteikumi”,²⁵ u.c.

2015.gada 29.oktobrī Saeima pieņēma būtiskus grozījumus KL 260.panta trešajai daļai, kura agrāk bija šāda: „Par šā panta pirmajā, 1.1 vai otrajā daļā paredzēto nodarījumu, ja tas izdarīts alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē”.²⁶ Šobrīd spēkā esošajā redakcijā, kura stājās spēkā 2015.gada 3.decembrī, KL 260.panta trešā daļa sekojoša: „Par ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi persona, kas vada transportlīdzekli, un ja tā izraisījusi divu vai vairāku cilvēku nāvi”.²⁷ Autore apskatot panta daļas secina, ka šobrīd spēkā esošā redakcija ir korektāka, jo iepriekšējā tika minēts, ka noziedzīgai nodarījums tiek izdarīts alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē, tajā pašā laikā arī KL 262.pantā bija ietverta šāda norāde, bet par to sīkāk autore pētīs ceturtajā nodaļā.

Grozījumos tika samazināts arī KL 260.panta pirmās prim, otrās un trešās daļas maksimālā brīvības soda atņemšanas robežas. Autore piekrīt šādu izmaiņu ieviešanai, jo norobežošana no sabiedrības spēj ietekmēt personas psihi un noziedzīgos nodarījumus, kur sekas ir aiz neuzmanības, var ierobežot personu, nosakot ierobežojošas tiesības vadīt transportlīdzekli vai nosakot piespiedu darbus.

No Krimināllikuma stāšanās spēkā jau septiņas reizes ir grozītas un mainītas KL 260.panta daļas. Pēdējais KL 260.panta grozījums tika veikts 2015.gada 29.oktobrī,²⁸ kurš tiks aplūkotas darbā.

KL 260.panta norma nosaka, kriminālatbildību par ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, ja to izdarījusi persona, kas vada transportlīdzekli, un ja tās rezultātā cietušajam nodarīts - viegls miesas bojājums (pirmā daļa); vidēja smaguma miesas bojājums (pirmā prim daļa); nodarīts smags miesas bojājums vai tā izraisījusi cilvēka nāvi (otrā daļa); ja tā izraisījusi divu vai vairāku cilvēku nāvi (trešā daļa).

²⁴ Par autoceļiem: LR likums. 11.03.1992. Ziņotājs, 02.04.1992., Nr. 13/14.

²⁵ Ceļu satiksmes negadījumu, tajos cietušo un bojā gājušo personu reģistrācijas un uzskaites noteikumi: MK noteikumi Nr.75, 26.01.2010, Latvijas Vēstnesis 29.01.2010, Nr.16.

²⁶ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr.199/200, 260.pants (2015.gada 19.februāra redakcija).

²⁷ Grozījumi Krimināllikumā: LR likums 29.10.2015. Latvijas Vēstnesis, 19.11.2015, Nr.227

²⁸ Turpat.

2. CEĻU SATIKSMES NOTEIKUMU UN TRANSPORTLĪDZEKĻU EKSPLUATĀCIJAS NOTEIKUMU PĀRKĀPŠANA

Krimināllikumā ietvertais ceļu satiksmes un transportlīdzekļu jēdziens tiek apskatīts saistībā ar darba izpētes Krimināllikuma XXI nodaļas „Noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību”,²⁹ kura ietver satiksmes drošības intereses. Ietvertās normas nosaka kriminālatbildību par noziedzīgiem nodarījumiem dažādās nozarēs, piemēram, sauszemes, gaisa, ūdens un dzelzceļa transportlīdzekļu satiksmē.

Krimināllikuma nodaļu iespējams sadalīt divās grupās, izdalot noziedzīgus nodarījumus, kuri apdraud sabiedriskās drošības intereses dzelzceļa, ūdens un gaisa transporta ekspluatācijas sfēru un otrajā grupā ietilptu noziedzīgi nodarījumi, kuri apdraud sabiedrisko drošību mehānisko transportlīdzekļu kustības un ekspluatācijas jomu, kur tiek ietvers darba izpētes KL 260.pantā iekļautā norma.

Pie nodalītajām grupām nevaram pieskaitīt vispārīgu un skaidrojošu normu KL 261.pantu, kura sevī ietver transportlīdzekļa jēdzienu. Kā arī atsevišķi nodalāms KL 266.pants, kurā kriminālatbildība attiecināma uz visiem transporta veidiem un paredzēta atbildība par transporta kustības noteikumu pārkāpšanu.

Autore darbā pētīs galvenokārt kriminālatbildību par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, kas saistīta ar sauszemes transportu.

2.1. Ceļa satiksmes jēdziens

Ceļa jēdziens izriet no CSL 1.panta 3.punkta, kurš nosaka, ka tas ir jebkura satiksmei uzbūvēta teritorija (autoceļš, iela, prospekts, šķērsiela un tamlīdzīgas teritorijas visā platumā, ieskaitot brauktuvi, ietves, nomales, sadalošās joslas un salīņas). Ceļa kompleksā ietilpst ceļš, mākslīgās būves [...], ceļu inženierbūves [...], satiksmes organizācijas tehniskie līdzekļi [...].³⁰

Neatkarīgi no tā, cik nozīmīgs ir ceļš, uz kura noticis ceļu satiksmes negadījums, vienmēr ir jāievēro Ceļu satiksmes noteikumi un citi ceļu satiksmes reglamentējoši normatīvie akti, kā Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta lēmumu lietā SKK –466/2015³¹ pirmās instances tiesas konstatētajos apstākļos persona G.L. nepārlicinājās par satiksmes drošību un par to, vai braucot atpakaļgaitā, neradīs apdraudējumu citiem satiksmes dalībniekiem. Uz

²⁹ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr. 199/200.

³⁰ Ceļu satiksmes likums: LR likums. 01.10.1997. Latvijas Vēstnesis. 21.10.1997., Nr.274/276.

³¹ LR Augstākās tiesa, Krimināllietu departamenta, 2015. gada 10. novembra spriedums lietā Nr. SKK – 466/2015. Pieejams: at.gov.lv/files/files/skk-466-2015.doc [aplūkots: 2016.gada 08.novembrī]

galveno ceļu sadūrās ar E.A. vadīto automašīnu, jo, izbraucot atpakaļgaitā ar automašīnu no degvielas uzpildes stacijas piebraucamā ceļa, nepārliecinājās vai uz galveno ceļu nebrauca mašīna.

Turpinot aplūkot saistītos jēdzienu ar darba tēmu, tad Ceļu satiksmes likumā un Ceļu satiksmes noteikumos ir reglamentēts, ceļu satiksmes jēdziens, tās ir attiecības, kas rodas, pārvietojoties pa ceļu ar transportlīdzekļiem vai bez tiem. Svarīgi ir saprast to, ka ceļu satiksmes dalībnieks, nav tikai persona, kura vada transportlīdzekli, bet tā ir jebkura persona, kas atrodas uz ceļa vai tieši piedalās ceļu satiksmē.³² Respektīvi, arī gājējiem, kuri pārvietojas pa ceļu, ir jāievēro ceļu satiksmes noteikumi - jāskatās un jāievēro ceļu satiksmes zīmes, jāšķērso iela paredzētajās vietās, kā arī viņi nedrīkst nodarīt zaudējumus citiem satiksmes dalībniekiem.

Neapšaubāmi, ja transportlīdzekļa vadītājs vada transportlīdzekli kādā no Ceļu satiksmes likumā ietvertajām teritorijām un izraisa ceļu satiksmes negadījumu, kā rezultātā ir cietušie, tad vadītājs saucams pie kriminālatbildības saskaņā KL 260.pantu.

Ja tiek pārkāpti Ceļu satiksmes noteikumi un pārkāpuma vieta neatbilst, kādai no likumos ietvertajiem ceļa jēdzieniem, tad ceļu satiksmes reglamentējošie normatīvie akti nebeidz darboties, kā piemērs tam ir Kurzemes apgabaltiesas 2016.gada 27.janvāra spriedums.³³ Proti, Saldus novada pašvaldības policijas inspektors sastādīja administratīvā pārkāpuma protokolu - paziņojumu par to, ka personas D. transportlīdzeklis bija novietots stāvēšanai zālienā. Transportlīdzekļa vadītājs sodīts ar naudas sodu, persona D. nepiekrita un vērsās augstākā iestādē.

Tiesa nepiekrita personas D. argumentam, ka Ceļu satiksmes noteikumi neregulē pārvietošanās kārtību pa teritorijām, kurās nav izbūvēti ceļi (meži, lauki, ūdeņi, gaiss). Tas, ka normatīvajos aktos *ekspresis verbis* nav, ierakstīts, ka transportlīdzekli nedrīkst novietot apstādījumos vai citās vietās, nenozīmē, ka transportlīdzeklis drīkstētu stāvēt jebkur, kur, tas netraucētu gājēju pārvietošanos vai transportlīdzekļu braukšanu. Likumdevējs nevar konkretizēt visas situācijas, kādas varētu rasties sakarā ar transportlīdzekļu novietošanu.

Kopsakara ar minēto spriedumu varam secināt, ka ne tikai stāvēšanas, bet arī transportlīdzekļa vadīšanas gadījumā ceļa jēdziens attiecināms paplašinātā izpratnē.

CSL 1.pantā³⁴ skaidrots ceļu satiksmes negadījums ceļu satiksmē, kas ir noticis nelaimes gadījums, kurā iesaistīts vismaz viens transportlīdzeklis un kura rezultātā cilvēks gājis bojā, viņam nodarīti miesas bojājumi vai arī nodarīti zaudējumi fiziskās vai juridiskās

³² Ceļu satiksmes likums: LR likums. 01.10.1997. Latvijas Vēstnesis. 21.10.1997., Nr. 274/276. 1.pants.

³³ Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas 2016.gada 27.janvāra spriedums lieta Nr.134008015. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/248886.pdf> [aplūkots 2016.gada 20.septembrī]

³⁴ Ceļu satiksmes likums: LR likums. 01.10.1997. Latvijas Vēstnesis. 21.10.1997., Nr. 274/276. 1.pants

personas mantai vai videi, kā arī citā vietā, kur iespējama transportlīdzekļa braukšana, noticis negadījums, kurā iesaistīts transportlīdzeklis. Arī „Konvencijas par ceļu satiksmes negadījumiem piemērojamo likumu” 1.pantā³⁵ ir dots izsmeļošs skaidrojums, ko varam saprast ar ceļu satiksmes negadījumu, proti, negadījums, kurā iesaistīti viens vai vairāki transportlīdzekļi, kas paredzēti braukšanai pa ceļiem ar motora palīdzību vai bez, un kas ir saistīts ar satiksmi uz publiskiem ceļiem, sabiedrībai pieejamās teritorijās vai privātās teritorijās, kur pieejas tiesības dotas noteiktām personām. Autoresprāt, abos normatīvajos aktos ceļu satiksmes negadījums iekļauj negadījumu, kurā ir transportlīdzeklis, bet atšķirība ir tāda, ka konvencijas skaidrojums ir šaurāks, jo netiek uzsvērts tas, ka svarīga ir cilvēka klātbūtne un to kaitīgās sekas. Kriminālatbildība par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļa ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu iestājas neatkarīgi no vietas, kur transportlīdzeklis vadīts vai tā ir lielveikala stāvvietā, meža ceļš, šoseja vai kāda uzņēmuma teritorija, personai vienmēr un jebkur jāvada transportlīdzeklis tā, lai nenodarītu apdraudējumu citiem.

Vairumam ceļu satiksmes negadījumu ir viens apstāklis, proti, tas ir ceļu satiksmes noteikumu neievērošana, kuru rezultātā iestājas sekas, piemēram 2016.gada 3.ceturksnī tie bija 2747 gadījumi (plašāk par to skatīt pielikumā Nr.3). Apstākļi parasti var būt dažādi - nepareiza ātruma izvēle, apstākļu nenovērtēšana, neuzmanība vai citu satiksmes dalībnieku ceļu satiksmes noteikumu neievērošana.

Autore uzskata, ka neieguldot naudu ceļu satiksmes uzlabošanā, nekas nemainīsies, piemēram, kādēļ kaimiņvalstīs ir joslas ar skaņas vibrācijas materiālu vai barjeras gar ceļa malām, bet mums tādu nav? Viens no variantiem ir ieviest uz ceļiem joslas, kuras „skan”, tad būtu iespējams novērst vairākus ceļu satiksmes negadījumus, kuru rezultātā transportlīdzekļa vadītājs iemieg vai novēršas. Tā vietā tiek domāts, par normatīvo aktu grozījumiem un sodu sankcijām.

Ne katrā prettiesiskā darbībā vai bezdarbībā, kurā iesaistīts transportlīdzeklis un tā vadītājs ir paredzētas sekas pēc KL 260.pantu. Visu pirms tiek skatīts vai persona nav sodāma administratīvi.

2.2.Transportlīdzekļa ekspluatācijas jēdziens

Transportlīdzeklis ir ierīce, kas pēc savas konstrukcijas paredzēta braukšanai pa ceļiem ar motora palīdzību vai bez motora.³⁶ Iepriekš minētais ceļu satiksmes likuma jēdziens

³⁵ Konvencijas par ceļu satiksmes negadījumiem piemērojamo likumu 04.05.1971. Latvijas Vēstnesis, 30.06.2000, Nr.244/246.

³⁶ Ceļu satiksmes likums: LR likums. 01.10.1997. Latvijas Vēstnesis. 21.10.1997., Nr. 274/276. 1.pants.

nav pilnīgs un būtu paplašināms, ja skatāmies noziedzīgo nodarījumu ceļu satiksmē, tad varam skatīt to kopsakarā ar KL 261.pantu, kura ir skaidrojoša norma. Pantā iekļautais skaidrojošais jēdziens, norādīts arī KL 260. panta, 262.-265.panta un 284.pant normās, ar ko jāsaprot visu veidu automobiļi, traktori un citas pašgājējas mašīnas, tramvaji, trolejbusi, motocikli un citi mehāniskie transportlīdzekļi, kas pārvietojas ar savu enerģijas avotu, izņemot transportlīdzekļus ar iekšdedzes dzinēju, kura darba tilpums ir mazāks par 50 kubikcentimetriem, tātad nav ietverti citi transportlīdzekļu veidi, piemēram, velosipēds, mopēds, laiva.

Ar dzinēju jeb motoru mēs saprotam ierīci, kura kaut kāda veida enerģiju pārvērš mehāniskajā enerģijā un spēj uz priekšu virzīt transportlīdzekli. Benzīns, dīzeļdegviela, gāze vai ūdeņradis, tās ir degvielas degšanas enerģija, kuras iedarbina transportlīdzekļa iekšdedzes dzinēju, tomēr, ir dzinēji, kurus darbina ar elektrību, piemēram, elektromobilis. Autoresprāt, šeit ir problēma ar KL 261.panta transportlīdzekļa jēdzienu, jo transportlīdzekļu iekšdedzes dzinējiem ir noteikts minimālais darba tilpums, kas ir 50 kubikcentimetri, bet pārējo dzinēju minimālajām jaudām nekādu ierobežojumu nav. Šajā situācija var rasties problēmas piemērojot Krimināllikuma pantu, kas ietver KL 261. panta transportlīdzekļa definīciju, jo elektromobilis ar akumulatoru bateriju vai saules enerģijas bateriju arī ir uzskatāms par transportlīdzekli, bet viņam nav dzinējs un darba tilpums nav nosakāms kubikcentimetros, bet elektrības jauda nosakāma kilovatos.

Transportlīdzekļi ar iekšdedzes dzinēju, kuru darba tilpums ir mazāks par 50 kubikcentimetriem; elektriskie transportlīdzekļi; transportlīdzekļi, kuri darbojas ar jebkāda cita veida dzinēju, izņemot iekšdedzes dzinēju; ūdens, gaisa un dzelzceļa transports; velosipēdi, pajūgs, ratiņkrēsls jeb autotransporta, pilsētas elektrotransporta, gaisa, dzelzceļa, ūdens veidiem³⁷, kuri nepārvietojas ar savu enerģiju - visi iepriekš minētie transportlīdzekļa veidi neietilpst KL 261.panta skaidrojumā un atbildība par noziedzīgiem nodarījumiem, kuri veikti šādu transportlīdzekļu vadībā būtu kvalificējami pēc KL 266.panta. Šajā gadījumā pētot tiesu praksi, var rasties sarežģījumi transportlīdzekļu veida noteikšanā un attiecīgā Krimināllikuma panta piemērošanā. Autore piedāvā, transportlīdzekļu jēdzienu KL 261. pantā papildināt, jo tajā nav ietvertas tādas jaunas transportlīdzekļu tehnoloģijas, kuras var būt alternatīvas iekšdedzes tipa motoriem, tādā veidā var rasties neskaidrības par panta piemērojamību un kvalifikāciju.

³⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D, Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 424.lpp.

Piemēram, apskatot Austrijas 2013. gada Ceļu transporta akta definīciju,³⁸ transportlīdzeklis skaidrots, ka „mehāniskais transportlīdzeklis”, kuru, lai darbinātu uz priekšu ir nepieciešams iebūvēts motors. Mūsu valsts likumā jau ir nepieciešams paplašināt transportlīdzekļa jēdzienu, bet šajā likumā tas tiek vispārīgi skaidrots, konkrēti nenosakot nekādas robežas, tātad var spriest, ka transportlīdzeklis ir jebkurš mehānisms, kuram ir motors un virzās uz priekšu. Varam secināt, ka mūsu valsts likumā tas tiek korektāk noteikts.

Kā autore secinājusi, Latvijā normatīvos aktos nav iespējams iekļaut visa veida transporta līdzekļu definīcijas un visus Ceļu satiksmes noteikumus, tādēļ no iepriekš minētajiem likumiem, skaidrojumi ir jāskatās plašākā izpratnē, protams, nepārkāpjot robežas, jo KL 260.pants neattiecas uz visa veida transportlīdzekļiem. Gadījumos, ja nav minēts kāds regulējums normatīvajos aktos, tad nebeidz darboties vispārīgie Ceļu satiksmes noteikumi, tie ir spēkā ikvienam un jebkur. Ja ceļu satiksmes noteikumi vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumi tiek ievēroti, bet transportlīdzekļa vadīšanas rezultātā personai nodara kaitējumu, tad nodarījumu kvalificē pēc vispārīgām tiesību normām. Autore atzīts, lai persona tiktu saukta pie kriminālatbildības saskaņā ar KL 260.pantu, nepieciešams noteikt, kādi ceļu satiksmes noteikumi un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumi tiek pārkāpti, kā arī būtiskas ir iestājušās sekas.

Lai likumīgi vadītu transportlīdzekli, ir nepieciešami vairāki dokumenti - vadītāja apliecība; transportlīdzekļa tehniskā pase; izziņa, ka vadītāja veselības stāvoklis ļauj vadīt transportlīdzekli; obligātā civiltiesiskā apdrošināšana; apliecinājums, ka automobilim veikta tehniskā apskate u.c. To neesamība arī var ietekmēt noziedzīga nodarījuma kvalifikāciju.

Par transportlīdzekļa vadītāju uzskata fizisku personu, kas vada transportlīdzekli, arī vadīšanas pārbaudes laika, kura notiek normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, vai apmāca vadīt transportlīdzekli personu, kurai nav atbilstošas kategorijas transportlīdzekļa vadīšanas tiesības,³⁹ to skaitā braukšanas instruktori. Vadītāja jēdziens attiecas tikai tik ilgi līdz transportlīdzekli sāk vadīt cita persona.

³⁸ New South Wales Consolidated Acts, ROAD TRANSPORT ACT 2013, 4 Definitions. Pieejams: http://www.austlii.edu.au/au/legis/nsw/consol_act/rta2013187/s4.html [aplūkots: 2016.gada 13.novembrī]

³⁹ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 409.lpp.

3. NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA SASTĀVS

Noziedzīgā nodarījuma sastāva jēdziens un nozīme izpaužas tajā, ka ir pamats personu saukt pie kriminālatbildības par kādu noziedzīgu nodarījumu ar prettiesisku darbību vai bezdarbību. Tas ietver vairākas pazīmes un ir kriminālatbildības pamats, par kuru paredzēts personu sodīt pēc kādu no Krimināllikuma pantiem.

Krimināllikuma 1.pants⁴⁰ nosaka, ka personas nodarījumam, kas izdarīts ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības jābūt visām noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm, lai personu sauktu pie kriminālatbildības un sodītu. Par noziedzīgu nodarījuma sastāvu tiek dēvēts, jo sevī ietver četrus elementus, kuri veido noteiktu sistēmu un noteiktu secību - noziedzīga nodarījuma objekts un objektīvā puse, noziedzīga nodarījuma subjekts un subjektīvā puse. Ņemot vērā noziedzīga nodarījuma apstākļus un darbību veikušās personas īpašības var noteikt vai prettiesiskā rīcība var tikt atzīta par noziedzīgu.

Noziedzīga nodarījuma sastāva saturu krimināltiesību normā iedala vienkāršos un komplicētos sastāvos.⁴¹ Viens noziedzīgs nodarījums, kas rada bīstamus apstākļus noziedzīga nodarījuma objektam, tīši vai aiz neuzmanības vai tām ir vienas sekas veido noziedzīgu nodarījumu ar vienkāršu sastāvu. Komplicētā sastāva (autore komentārs: mēdz apzīmēt arī ar jēdzienu salikts sastāvs) noziedzīgā nodarījumā ietverts norādījums uz vismaz divām prettiesiskām darbībām, uz diviem noziedzīga nodarījuma objektiem, uz divām vainas formām un divām kaitīgām sekām vērtā darbība vai atturēšanās no tās.⁴² Vienkāršāk sakot, salikts noziedzīgs nodarījums realizējas ar vairākām darbībām, kuru rezultātā iestājas kaitīgās sekas un apvienotas darbības, kuras atbilst vairākiem Krimināllikuma pantiem.

Pētītajā KL 260. pantā paredzēta kriminālatbildība par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, kur noziedzīgais nodarījums ietver saliktu sastāvu, jo satur norādi uz diviem apdraudējuma objektiem un divām vainas formām. Arī darbība vai bezdarbība, ar kuru nodara noziedzīgu nodarījumu tiek saistīta ar kaitīgajām sekām, kuras iestājas tiesību normu pārkāpums, rezultātā personas attieksmei ir dažādas vainas formas, bet abas ietvertas vienā noziedzīgā nodarījumā. Autore uzsver, ka vainas forma ir nodoms, bet attieksme pret sekām ir aiz neuzmanības.

Pēc noziedzīga nodarījuma sastāva konstruktīvajām (uzbūves) īpatnībām nodarījuma sastāvus ir iespējams iedalīt formālos, materiālos un nošķeltos sastāvos.⁴³ Iepriekš minētais

⁴⁰ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr.199/200. 1.pants

⁴¹ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII1 nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 45.lpp

⁴² Turpat. 48.lpp

⁴³ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 42.lpp.

pants ir ar materiālu sastāvu, un kriminālatbildība iestājas tikai tad, ja tā rezultātā iestājušās likuma normās norādītās sekas. KL 260. pants aptver kriminālatbildību, kur ar noziedzīgu nodarījumu vadot transportlīdzekli iestājas atbildība atkarībā no cietušo miesas bojājumu smagumu pakāpes, jo viegli miesas bojājumi kvalificējami pēc panta pirmās daļas, ja transporta vadītāja rezultātā cietušajam nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums kvalificējams nodarījums pēc panta pirmās prim daļas. Turpinot aplūkot smaguma pakāpes., smaga miesas bojājuma nodarīšana cietušajam vai tā nāves izraisīšana kvalificējama pēc KL 260.panta otrās daļas, bet vēl smagākā gadījumā, kad par ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu persona, kas vada transportlīdzekli, izraisījusi divu vai vairāku cilvēku nāvi, tās pārkāpums kvalificējams pēc panta trešās daļas. Kā arī obligāts nosacījums ir konstatēt cēloņsakarību, ko autore pēfīs turpmākās apakšnodaļās.

KL 260. pantā minēto noteikumu pārkāpšana var izpausties gan darbībā, gan bezdarbībā. Tā kā analizējamās likuma normas dispozīcija ir blanketa, tad kvalificējot nodarījumu, precīzi jānorāda, kādi tieši Ceļu satiksmes noteikumi vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumi pārkāpti vainīgā darbības vai bezdarbības rezultātā.⁴⁴ Autore atzīst, ja pareizi noteiks visas noziedzīga nodarījuma sastāvā esošās pazīmes, tad tas būs soda kvalifikācijas pareizības priekšnoteikums. Protams, ne visas pazīmes ietekmē kvalifikāciju, bet katram nodarījumam ir individuālas atšķirības.

Šīs nodaļas apakšnodaļās tiks analizētas Krimināllikuma 260.panta noziedzīgā nodarījuma pamata sastāva pazīmes.

3.1. Noziedzīga nodarījuma objekts

Noziedzīgs nodarījums satur apdraudējuma objektu, kas ir pret kaut ko vērsts un var nodarīt vai nodara kaitējumu. No objekta pareizas noteikšanas ir atkarīga nozieguma ietekme uz sabiedrības aizskartajām interesēm un drošību. Ar precīzi noteiktu objektu un to palīdzību var atšķirt konkrētu noziedzīgo nodarījumu no citiem.

Noziedzīga nodarījuma objektā iekļautas Krimināllikuma aizsargātās intereses, kuras saistītas ar valsts, sabiedrības, atsevišķu cilvēku grupu vai indivīdu interesēm, pret kurām vērsta prettiesiska rīcība. Interese ir sociālā kategorija, kurai raksturīgi subjektīvi un objektīvi kritēriji un, kas ir saistīta ar reālo dzīvi, ar tajā notiekošajām parādībām un procesiem,⁴⁵ aptver arī tādu jēdzienu kā labums.

⁴⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 404.lpp.

⁴⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 92.lpp

Krimināltiesību teorijā noziedzīga nodarījuma objektu pieņemts iedalīt trijos veidos, kas ir atkarīgs no apdraudējuma apjoma - vispārējais nozieguma objekts, kurš ieļauj visas Krimināllikumā aizsargātās intereses; grupas objekts, par ko uzskata viena veida interešu kopumu, kuru apdraud; tiešais noziedzīgā nodarījuma objekts, kur tiek apdraudētas konkrētas intereses. Autore uzskata, ka svarīgs ir objektu klasifikāciju sadalījums, jo ar to palīdzību iespējams precīzāk kvalificēt noziedzīgo nodarījumu.

Aplūkojot KL 260.pantu ar vispārējo noziedzīga nodarījuma objektu, saprotam interešu kopumu noteiktā valsts un sabiedrības attīstības posmā, kuru apdraud noziedzīgi nodarījumi, kas par tādiem atzīti Krimināllikumā.⁴⁶ Tātad jāmāk nošķirt kriminālatbildību ceļu satiksmes noteikumu vai ekspluatācijas noteikumu neievērošanu no administratīvā pārkāpuma.

Pievēršot uzmanību grupas objektam, nosakām, ka KL 260.pants ir iekļauts nodaļā "Noziedzīgie nodarījumi pret satiksmes drošību". Ietvertie noziedzīgi nodarījumi apdraud sabiedriskās drošības intereses dažāda veida transportlīdzekļu kustības un ekspluatācijas jomā.⁴⁷ Autoresprāt, nodaļas ir viegli pārredzamas un saistībā ar tām ir viegli noteikt noziedzīga nodarījuma objektu, jo nosaukumā norādīts, kādas tieši grupu intereses tiek aizskartas. Ārvalstu krimināltiesību doktrīna nepiešķir grupas objektam to nozīmi, kāda tam ir piešķirta, Latvijā, piemēram, Vācijas Kriminālkodeksa 28.nodaļa „Nodarījumi rada kopēju bīstamību”⁴⁸ kur ietverts pants par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu, kas tieši neietver noziedzīga nodarījuma objektu.

Nodarījums, kurš kvalificējams pēc KL260.panta apdraud sabiedrisko transportlīdzekļu kustības un ekspluatācijas jomu drošību, vienlaikus nodarot kaitējumu personas veselībai vai tās dzīvībai. Noziedzīgais nodarījums tiek vērst uz vairāku interešu apdraudējumu, to norāda ne tikai krimināltiesību teorijā, bet arī judikatūrā, kā tas, redzams LR Cēsu rajona tiesas 2014.gada 15.janvāra⁴⁹ spriedumā, kur tika konstatēti vairāki dzīvībai bīstami miesas bojājumi un smagi miesas bojājumi, kuri tika kvalificēti pēc KL 260.panta otrās daļas. Proti, 2013.gada 25.maijā B. vadīja automašīnu pa auto ceļu un 21.km B., izmeklēšanā nenoskaidrotu iemeslu dēļ, iebrauca pretējā virziena braukšanas joslā, pa kuru tajā brīdī brauca cita automašīna, kuru vadīja G. un kurā vairāki pasažieri H., I.,J., K., L., rezultātā notika abu automašīnu sadursme. Minēto Ceļu satiksmes noteikumu punktu prasību pārkāpšanas rezultātā un tiešā cēloniskā sakarā ar automašīnu, kuru vadītāja G., tika nodarīti smagi miesas bojājumi cietušajiem. Ar

⁴⁶Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 60.lpp

⁴⁷ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009. 626. lpp

⁴⁸ German Criminal Code 13.11.1998, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] I p. 3322, Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2675 [aplūkots:2016.gada 6.novembrī]

⁴⁹ LR Cēsu rajona tiesas 2014.gada 15.janvāra spriedums lietā Nr. 11400028213, Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_145815.pdf [aplūkots 2016.gada 6.novembrī]

šādu savu rīcību B. izdarīja noziedzīgu nodarījumu, tika atzīts par vainīgu un sodīts ar brīvības atņemšanu. Autore uzsver, ka tika apdraudētas vairākas intereses gan sabiedrības transporta kustības drošība, gan personas veselība un dzīvība. Ne tikai transportlīdzekļa vadītājam, bet arī citiem ceļu satiksmes dalībniekiem jārikojas tā, lai neradītu satiksmei bīstamas vai satiksmei traucējošas situācijas un nenodarītu zaudējumus.

Neievērojot ceļu satiksmes noteikumus persona tiek saukta pie administratīvās atbildības, bet, ja rezultātā iestājas sekas, kas ir paredzētas Krimināllikumā, tad vainīgā persona par ceļu satiksmes pārkāpumiem tiek saukta pie kriminālatbildības.

Pētot KL 260. pantu un tā daļas, var secināt, ka noziedzīgā nodarījuma objekta pazīmes visām panta daļām ir vienādas. Protams, rezultātam jābūt vērstam pret transporta kustības drošību, jābūt iesaistītam transportlīdzeklī, kas tiek vadīts un cietušajam.

No KL 260.panta dispozīcijas izriet, ka noziedzīgais nodarījums konstruēts kā vairāku objektu nodarījums. Tiek apdraudēta satiksmes drošība, kas ir uzskatāms par šo noziedzīga nodarījuma vienu tiešo objektu un par papildus tiešo objektu noziedzīgā nodarījumā ir uzskatāma cilvēka dzīvība un veselība. Papildus tiešais objekts ir interese, kura tiek apdraudēta līdz ar galveno tiešo objektu, jo tā aizskārums ir iekļauts noziedzīgā nodarījuma sastāvā.⁵⁰ Apdraudējuma objekta svarīgums nosaka, kādēļ šis pants nodalīts no pantiem, kuri saistīti ar neuzmanību KL 123.panta, KL 131.panta vai KL 186.panta. Tātad KL 260.pantā paredzētā noziedzīga nodarījuma galvenais tiešais objekts ir sabiedriskā drošība mehānisko transportlīdzekļu kustības un ekspluatācijas sfērā.

Ar iepriekš minētā panta kvalificējamo rīcību vai atturēšanos no tās, rezultātā tiek apdraudēta personu dzīvība un veselība, kas pēc autores domām ir pašas svarīgākās personas intereses. Arī LR Satversmē noteikts, ka ikviena tiesības uz dzīvību aizsargā likums un, lai iestātos atbildība pēc KL 260.panta ir nepieciešamas kaitīgās sekas, panta izpratnē tie ir miesas bojājumi vai cilvēka nāve ceļu satiksmes negadījumā iesaistītajai personai.

Visiem ceļu satiksmes dalībniekiem jāievēro ceļu satiksmes noteikumi neatkarīgi no pārvietošanās veida, piemēram, Rīgas rajona Centra rajona 2006.gada 16.jūnija lēmumā lietā Nr.1520015002⁵¹ konstatēts, ka persona Ģ.R. tiek apsūdzēta par to, ka vadot transportlīdzekli, pārkāpa Ceļu satiksmes noteikumus, rezultātā nodarīja cietušajai dzīvībai bīstamus, smagus miesas bojājumus. Konkrēti, persona vadīja automašīnu un brauca ar to atpakaļgaitā pa ielu, Ģ.R. nepievērsa pietiekamu uzmanību apkārtnei un tās izmaiņām, nerīkojās tā, lai neradītu traucējumus citiem ceļu satiksmes dalībniekiem, ieraugot S.U., kura pārvietojās ar

⁵⁰ Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2003, 24.lpp.

⁵¹ Rīgas rajona Centra rajona 2006.gada 16.jūnija spriedums lietā Nr.1520015002. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016.gada 19.novembrī]

skrituļslidām un šķērsoja brauktuvi, nesamazināja braukšanas ātrumu un pilnībā neapturēja savu automašīnu, lai palaistu gājēju, kā rezultātā ar savas automašīnas aizmugures daļu notrieca gājēju.

Ģ.R pārkāpa CSN 59. punktu, kas nosaka, ka braucot atpakaļgaitā, vadītājs nedrīkst traucēt citus satiksmes dalībniekus, ja nepieciešams drošībai, vadītājam minētā manevra veikšanai jālūdz citu personu palīdzību. Gājējam pēc CSN 15.pantu brauktuve jāšķērso pa gājēju pārejām un nedrīkstēja šķērsot ceļu tam neparedzētā vietā. Tiesa atzīst, ka tieši gājējas S.U. rīcības rezultātā tika radīta ceļu satiksmei bīstama un traucējoša situācija. Ar tiesas spriedumu Ģ.R. atzīts par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā par noziedzīga nodarījuma izdarīšanu, kas paredzēts KL 260. panta otrajā daļā. Arī tika pausts, ka personai, kura likumā noteiktā kārtībā tiek saukta pie kriminālatbildības, bija jāpievērš uzmanība tam, ka citas personas, šajā gadījumā gājēji var pārkāpt noteikumus. Autore piekrīt tiesas viedoklim, un tas nav apstrīdami, jo ikvienam ceļu satiksmes dalībniekam nepieciešams ievērot ceļu satiksmes noteikumus, tajā skaitā gājējiem, velosipēdistiem un citiem auto vadītājiem.

Protams, transportlīdzekļa vadītājam ir pienākums darīt visu iespējamo, lai netiktu apdraudēti citi ceļu satiksmes dalībnieki, it sevišķi mazāk aizsargātie (gājēji un velosipēdu vadītāji).⁵²

3.2.Noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse

Tiesību literatūrā noziedzīgā nodarījuma objektīvā puse raksturo personas uzvedības ārējās izpausmes procesu, kas rada vai var radīt kaitīgu prettiesisku darbību vai bezdarbību ar likumu aizsargātām interesēm.⁵³ Protams, cilvēka uzvedības ārējo izpausmi tikai nosacīti var nodalīt no viņa psihes, kad viņš spēj pareizi uztvert īstenības aspektus un uz tiem atbilstoši reaģēt.

Cilvēka rīcībā iespējams noteikt divas pazīmes - intelektuālo un gribas - tās izpaužas darbības rezultāta pieņemšanā, lai sasniegtu noteiktu mērķi. Izpaužas arī kā darbību kopums kāda mērķa sasniegšanai, realizēšanai un reālo izpildījumu, ko īsteno ar noteiktu darbību vai atturoties no tās.

⁵² Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2016.gada 29.aprīļa spriedums lieta Nr. 11181055114. Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_268607.pdf [aplūkots 2016.gada 2.decembrī]

⁵³ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 73.lpp.

Noziedzīga nodarījuma objektīvo pusi raksturo obligātās pazīmes, kas ir darbība, bezdarbība, un papildpazīmes – vieta, laiks, izdarīšanas veids, situācija, rīki⁵⁴ un vēl var būt citas pazīmes.

Kaitīgums, kas darbību un bezdarbību raksturo pēc objektīvajām pazīmēm, izpaužas ar tām redzamajām vai citādi nosakāmajām sekām, kas ārējā pasaulē konstatējamas kā vainīgā prettiesiskās darbības vai bezdarbības rezultāts.⁵⁵ Dr.iur. U.Krastiņš pamatoti ir norādījis, ka darbība un bezdarbība ir kriminālatbildības noteicošais pamats, jo tikai darbība vai bezdarbība kā cilvēka psihiskās darbības ārējā izpausme realitātē rada vai var radīt apdraudējumu ar likumu aizsargātām valsts, sabiedrības, indivīdu interesēm.⁵⁶ Personas apzināta griba izpaužas ar aktīvu un prettiesisku uzvedību, kura vērsta pret noziedzīga nodarījuma objektu, darbība nav sodāma, ja neatbilsts noziedzīga nodarījuma sastāvam.

Krimināltiesībās kā noziedzīga bezdarbība ir jāsaprot personas kāda pienākuma nepildīšana vai tādas darbības neizdarīšana, kura tai bija jā dara, izpildot noteiktus noteikumus, likumu, tiesas spriedumu. Autore piekrīt U.Krastiņa norādītajam viedoklim, ka personas darbību un bezdarbību precīzāk būtu apzīmēt kā personas rīcību, jo tā ir personas vadīta un apzināta rīcība, tā var būt tikai tīša rīcība. Arī attiecībā uz darba tēmu, tā ir tikai tīša darbība vai bezdarbība.

Noziedzīga darbība ir nodarīt kaitējumu Krimināllikuma aizsargātām interesēm, KL 260.panta objektīvās puses minēto noteikumu pārkāpšana var izpausties kā darbībā, tā arī bezdarbībā, jo ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu var veikt ar kādu rīcību vai tās neievērošanu. KL 260.pantā ietvertajos gadījumos personas rīcības attieksme pret kaitīgo sekām pazīmēm var būt atšķirīga. Noteikumus var pārkāpt tīši, tomēr transportlīdzekļa vadītāja psihisko attiecību pret veiktas darbības izraisītajām kaitīgajām sekām var raksturot tikai aiz neuzmanības. Krimināllikuma judikatūrā vairākkārtīgi ir apstiprināts viedoklis, ka KL 260.pantā ietvertās kaitīgās sekas iestājušās neuzmanības dēļ, neatkarīgi no tā vai panta ietvertie nosacījumi ir pārkāpti aiz darbības vai bezdarbības.

KL 260. panta izpratnē transportlīdzekļa vadīšana būs, kā aktīva darbība, ko veic persona, kas ir vērsta uz nozieguma rezultāta sasniegšanu. Piemēram, prettiesiska darbība attēlota 2016.gada 10.maija lēmuma lietā Nr. KA04-0141-16/30,⁵⁷ kur persona R. ar savām darbībām izdarīja noziedzīgu nodarījumu un tika paredzēts sodīt pēc KL 260.panta otrās

⁵⁴ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija, Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 72.lpp.

⁵⁵ Turpat. 74.lpp.

⁵⁶ Krastiņš U. Darbības un bezdarbības izpratne krimināltiesībās. Jurista Vārds, 21.04.2015, Nr.16.

⁵⁷ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2016.gada 10.maija lēmums lietā Nr. KA04-0141-16/30, Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016.gada 15.novembrī]

daļas. Persona ar transportlīdzekli tuvojoties neregulējamai gājēju pārejai, pārkāpjot Ceļu satiksmes noteikumus un ceļa zīmes prasības, nerīkojās saskaņā ar tiem, nepievērsa pietiekamu uzmanību apkārtni un tās izmaiņām, nesamazināja braukšanas ātrumu un neapturēja automašīnu pirms gājēju pārejas, bet turpināja kustību uz priekšu, nedeva ceļu gājējam S., kurš šķērsoja brauktuvi pa gājēju pāreju, kā rezultātā R. ar automašīnu notrieca gājēju. Ceļa satiksmes negadījuma rezultātā gājējam S. tika nodarīti smagi miesas bojājumi, kas izraisīja viņa nāvi. To rezultātā cēloniskais sakars starp Ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu un sekām, transportlīdzekļa vadītāja vaina Ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanā un seku izraisīšanā. Tātad jebkurā gadījumā, kurā ir saistība ar KL 260.pantu ir nepieciešams izvērtēt darbību vai bezdarbību, kaitīgās sekas un to cēloņsakarību, kas ir tāda objektīvā saikne starp prettiesisko darbību vai bezdarbību un to radītajām laika ziņā sekojošām kaitīgajām sekām, kurā darbība vai bezdarbība sagatavo un nosaka seku iestāšanās reālu iespēju, un darbība vai bezdarbība ir galvenais noteicošais faktors, kas neizbēgami radījis kaitīgās sekas.⁵⁸ Ja pret KL 260. panta dispozīcijā ietvertajām kaitīgām sekām attieksme netiktu noteikta aiz neuzmanības, nodarījums būtu jākvalificē kā slepkavība vai tīšs miesas bojājums.

Jau iepriekš minētās, kaitīgās sekas, noziedzīgā nodarījuma rezultātā veic izmaiņas jeb krimināltiesībās to dēvē par kaitīgām sekām. Kaitīgās sekas ir katra noziedzīga nodarījuma pazīme, kura raksturo prettiesiskās darbības vai bezdarbības kaitīgumu. Kaitīgums saskaņā ar KL 6. pantu⁵⁹ tiek iekļauts noziedzīga nodarījuma jēdzienā, toties tieši nespēj ietekmēt noziedzīga nodarījuma soda kvalifikāciju. Ne katram noziedzīgam nodarījumam kaitīgās sekas kā kaitējums ar likumu aizsargātām interesēm ir iekļautas noziedzīgā nodarījuma sastāva objektīvās pusēs pazīmēs.

Iepriekš jau tika minēts, ka materiāls sastāvs ir noziedzīga nodarījuma veids, kurā kā obligāta objektīva pazīme ir paredzēta seku iestāšanās. Krimināllikuma sevišķās daļas pantu dispozīcijās atrodami kaitīgo seku dažādi apzīmējumi, autores pētītajā KL 260.pantā ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanā ir norāde uz sekām, kuras ir miesas bojājumu smaguma pakāpes, tāds noziedzīgs nodarījums uzskatāms par pabeigtu tikai, ja ir nodarīts kaitējums cietušā veselībai vai dzīvībai.

Atbildība KL 260.pantam diferencēta atkarībā no cietušajiem nodarītā kaitējuma smaguma pakāpes, proti, nodarīts viegls miesas bojājums (panta pirmā daļa), nodarīts vidēja smaguma miesas bojājums (panta pirmā prim daļa), nodarīts smags miesas bojājums vai

⁵⁸ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 103.lpp.

⁵⁹ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr. 199/200. 6 pants.

iestājusies cietušā nāve (panta otrā daļa). Ja ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšana izraisījusi divu vai vairāku cilvēku nāvi, nodarījums kvalificējas saskaņā ar Krimināllikuma 260. panta trešo daļu.⁶⁰

Lai piemērotu atbilstošu Krimināllikuma pantu, nepieciešams arī apskatīt likumu „Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību”,⁶¹ pēc kura aplūkošana kopā ar KL 260.pantu var noteikt miesas bojājumu smagumu pēc katra no pantā ietvertajām daļām. Viegli miesas bojājumi ietverti KL 260.panta pirmajā daļā un tie ir miesas bojājumi, kas izraisījuši īslaicīgu veselības traucējumu no 7 dienām līdz 21 dienai vai vispārējo darbspēju nenozīmīgu paliekošu zaudējumu līdz 5 procentiem (ieskaitot).⁶² Pēc panta pirmās prim daļas vidēja smaguma miesas bojājumi ir tādi miesas bojājumi, kas bijuši par iemeslu ilgstošam veselības traucējumam vai vispārējo darbspēju paliekošam zaudējumam mazāk nekā vienas trešdaļas apmērā.⁶³ Lai noteiktu smaga miesas bojājumu pazīmes, kuras attiecas uz panta otro daļu, jāskatās iepriekš minētā likuma 14.pants (kā arī KL 125.pants), tie ir miesas bojājumi, kuri dzīvībai bīstami vai bijis par iemeslu redzes, dzirdes vai kāda cita orgāna vai orgānu funkciju zaudēšanai, psihiskam vai citādam veselības traucējumam, ja tas saistīts ar vispārējo darbspēju paliekošu zaudējumu ne mazāk kā vienas trešdaļas apmērā vai izraisījis grūtniecības pārtraukšanu, vai izpaudies nelabojamā sejas izkēmojumā.⁶⁴ Sevišķi smagu miesas bojājumu klasifikācija ir pēc KL 260.panta trešās daļas, kur persona izraisījusi divu vai vairāku cilvēku nāvi.

Ar kaitējumu tiek konkretizēta nodarījuma kaitīguma smaguma pakāpe, noziedzīgo nodarījumu radītais kaitējums ir izvērtējama un samērojama pazīme, un kā noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmei kaitējumam ir svarīga nozīme ne tikai noziedzīga nodarījuma kvalifikācijā,⁶⁵ bet Augstākā tiesa norāda, ka ar noziedzīgo nodarījumu radītā kaitējuma izvērtēšanai ir būtiska nozīme, lai izlemtu jautājumu par personas atbrīvošanu no kriminālatbildības par izdarītu noziedzīgu nodarījumu atbilstoši KL 58.panta pirmajai daļai.⁶⁶

Noziedzīga nodarījuma darbības var veikt tikai ar nodomu neatkarīgi no noziedzīgo nodarījumu, par kuru paredzēta atbildība pēc KL 260.panta. Vai pārkāpti ceļu satiksmes

⁶⁰ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D, Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 406.lpp.

⁶¹ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums 15.10.1998., Latvijas Vēstnesis, 04.11.1998. Nr. 331/332

⁶² Turpat. 23.pants.

⁶³ Turpat. 20.pants.

⁶⁴ Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums 15.10.1998, Latvijas Vēstnesis, 04.11.1998. Nr. 331/332, 14.pants.

⁶⁵ Krastiņš U., Liholaja V., Krimināllikuma komentāri, Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 48.lpp.

⁶⁶ LR Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2016. gada 7.jūnija lēmums lietā Nr. 11520058713, SKK-213/2016. Pieejams: at.gov.lv/files/files/skk-213-2016.doc [aplūkots 2016.gada 15.oktobrī]

noteikumi ļaunprātīgi, piemēram, ar agresīvu braukšanu vai ceļa zīmes neievērošana, vai pārkāpti aiz nevēribas, piemēram, transportlīdzekļu neatbilstošas distances ieturēšana, nosakāms, ka noziedzīgais nodarījums bijis ar nodomu jeb tīšs.

Kaitīgo seku smaguma pakāpes izvērtējumam, piemērojot sankciju par noziedzīgu nodarījumu nozīme tajā gadījumā, ja tās ir iekļautas kādā no Krimināllikuma normām. Tātad, ja sakarā ar personas administratīvi sodāmo prettiesisko darbību vai bezdarbības aktu izraisītās sekas vairs netiek aptvertas ar administratīvo tiesību normu, iestājas kriminālatbildība, ja tā paredzēta Krimināllikumā, jo administratīvā atbildība iestājas tikai tādā gadījumā, ja pēc darbības vai bezdarbības rakstura par to nav paredzēta kriminālatbildība.⁶⁷

Saistībā ar kaitīgo seku iestāšanos, autore vēlas minēt, ka transportlīdzekļa vadītājs vadot transportlīdzekli var nodarīt miesas bojājumus arī transportlīdzeklī esošajiem pasažieriem, kuru rezultātā var tikt sodīts pēc kāda no KL 260.panta daļām. Pēc Limbažu rajona tiesas 2016.gada 10.novembra lietas,⁶⁸ transportlīdzekļa vadītājs neizvēlējās konkrētajai situācijai atbilstošu braukšanas ātrumu, nerīkojās atbilstoši situācijai un ceļa līkumā, rodoties transportlīdzekļa sānslīdei, netika galā ar transportlīdzekļa vadību, nobrauca no ceļa braucamās daļas un iebrauca kokā. Tiešā cēloniskā sakarā ar likuma un noteikumu pārkāpumu cietušajai pasažierei personai C. tika nodarīti vidēja smaguma miesas bojājumi, rezultātā iestājās KL 260.pantā norādītās sekas. Neskatoties uz to, apsūdzētais atstāja ceļu satiksmes negadījuma vietu un policijai par negadījumu neziņoja. Ar šīm darbībām persona A. izdarīja KL 262.prim panta otrajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, kas paredz „par ceļu satiksmes negadījuma vietas atstāšanu pēc ceļu satiksmes negadījuma, pārkāpjot noteikto kārtību, ja to izdarījis transportlīdzekļa vadītājs, kas izraisīja ceļu satiksmes negadījumu, kura rezultātā iestājušās šā likuma 260.pantā norādītās sekas”. Vadītājs atlīdzināja cietušajai nodarīto materiālo kaitējumu un izlīga, rezultātā tiesvedību pēc KL 260.panta pirmās prim daļas izbeidza. Vaina pēc KL 262.prim panta otrajā daļas tika pierādīta pilnīgi un tika sodīts. Tā tad svarīgi katrai krimināllietai izskatīt lietas apstākļus un pareizi kvalificēt pēc attiecīgiem Krimināllikuma pantiem, varam redzēt, ka var būt dažādi apstākļi, kuru dēļ var mīkstināt vai atcelt sodu.

⁶⁷ Krastiņš U. Prettiesiska nodarījuma kaitīgo seku divējādā nozīme, Jurista Vārds, 25.08.2015, Nr.33.

⁶⁸ Limbažu rajona tiesas 2016.gada 10.novembra lietas arhīva Nr.K21-0156-16/1. Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_288919.pdf [aplūkots 2016.gada 27.oktobrī]

3.3. Noziedzīga nodarījuma subjekts

Krimināllikuma pantos nav ietverts noziedzīga nodarījuma subjekta jēdziens vai tā skaidrojums, tas ir krimināltiesību teorijā pieņemts termins. Subjekts ir persona, kura izdarījusi prettiesisku darbību vai pieļāvusi bezdarbību un ir pamats saukt pie kriminālatbildības.

Subjekta galvenās pazīmes ir fiziska un pieskaitāma persona, kura spēj uztver savu darbību, to vadīt, tātad spēj atbildēt pati par savu rīcību. Svarīgi, lai tiktu ievērots KL 11.pants,⁶⁹ kur pie kriminālatbildības saucama fiziska persona, kas līdz noziedzīga nodarījuma izdarīšanas dienai sasniegusi Krimināllikumā paredzēto vecumu, tie ir četrpadsmit gadi. Ja noziedzīga nodarījuma brīdī persona nav sasniegusi četrpadsmit gadu vecumu, tā ir mazgadīga un viņu nevar saukt pie atbildības.

Svarīgi, lai persona prettiesiskas rīcības brīdī saprot savu darbību vai pareizāk būtu teikt, ka personai jāsaprot darbība un jāspēj to vadīt, tā nosakāma personas pieskaitāmība. No malas nevaram noteikt vai personu var uzskatīt par nepieskaitāmu, nepieciešams ievērot medicīniskos kritērijus. Ja ir neskaidra situācija par personas pieskaitāmību noziedzīga nodarījuma brīdī, tad to galīgi spēj izlemt tiesa uz psihiatriskās ekspertīzes atzinuma pamata. Kā arī, lai persona varētu vadītu transportlīdzekli ir nepieciešama medicīniskā izziņa, kuras ietvaros tiek pārbaudīts personas veselības stāvoklis, bet par šo tēmu varētu diskutēt plaši, jo zināms, ka medicīnisko izziņu iespējams iegūt pat divdesmit minūšu laikā. Autore iebilst pret šādu praksi, jo nav iespējams šādā laika posmā precīzi pārbaudīt personas gatavību piedalīties ceļu satiksmē.

Autore uzskata, ka būtu nepieciešams attiecīgās jomās vai darbībās noteikt arī vecuma ierobežojumu, kurš noteiktu, līdz kādam vecumam persona var rīkoties vai veikt noteiktas darbības. Piemērs no Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007.gada 8.novembra lēmumā lietā SKK-J571,⁷⁰ kur tiek noteikts, ka jāizvērtē noziedzīga nodarījuma subjekts, lai to sauktu pie kriminālatbildības. Tika analizēta situācija, kad trešās grupas invalīdam (bez atkārtotas pārbaudes termiņa) un vecuma pensionāram tika piespriests piespiedu darbs. Ar tiesas 2007.gada 20.jūlija lēmumu nenostādāt 60 stundas piespiedu darbs aizstāts ar arestu uz 30 dienām. Augstākās tiesa pamatoti secinājusi: „Konkrētajā lietā J.A., kas dzimis 1937.gada 24.janvārī un sasniedzis vecumu, no kura viņam bija tiesības saņemt valsts nodrošinātu vecuma pensiju, bez tam viņš bija atzīts par trešās grupas invalīdu

⁶⁹ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr. 199/200. 11.pants

⁷⁰ LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 8. novembra lēmums lietā SKK-J-571/2007, krimināllieta 13330035105. Pieejams: at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department2/2007/kd08112007.doc [aplūkots 2016.gada 19.novembrī]

sakarā ar vispārēju saslīmšanu bez atkārtotas pārbaudes termiņa.⁷¹ Persona bija atzīstama par darbnespējīgu un viņai nevarēja uzlikt pienākumu strādāt jeb, piemērot kā sodu piespiedu darbu. Daudzas personas sasniedzot pensijas vecumu, vēl ir darbspējīgas, bet jāizvērtē katras personas ierobežojumi. Nevaram vērtēt noziedzīga nodarījuma subjektu virspusēji ir jāizsaka arī pārējās pazīmes, lai varētu kvalificēt noziedzīgo rīcību pēc kāda no Krimināllikuma pantiem.

Autoresprāt, būtu nepieciešams vecuma ierobežojums transportlīdzekļu vadīšanai, respektīvi, nepieciešams noteikt līdz kādam vecumam drīkstētu vadīt attiecīgo transportlīdzekļa kategorijas veidu. Tiek noteikts vecums no kāda rada tiesības mācīties vadīt noteiktu kategorijas transportlīdzekļus, bet pat deviņdesmit gadīgai personai nav liegtas tiesības vadīt automašīnu, autobusu, kravas auto vai kādu citu transportlīdzekli. Tomēr autore uzskata, ka vecāka gada gājuma cilvēki apdraud ceļu satiksmi, jo nespēj tik labi un ātri reaģēt uz ceļa iespējamās situācijās un kavē satiksmi. Transportlīdzekļu vadītājam var būt liels vadītāja stāžs, bet tas nenozīmē, ka transporta vadīšanas prasmes arī būs piemērotas. Autore piedāvā ieviest vecuma ierobežojumu transportlīdzekļu vadīšanai, kas noteikti spētu ietekmēt ceļu satiksmi un rezultātā samazinātos negadījumi uz ceļa.

Krimināltiesību doktrīnā izdala arī speciālā subjekta jēdzienu, kuram līdz ar subjekta pamatpazīmēm piemīt arī citas Krimināllikuma panta dispozīcijā paredzētās īpašības, kas ir konkrētā noziedzīgā nodarījuma sastāva subjekta obligātās pazīmes.⁷² Kopsakarā ar KL 260.pantu nav jāizskata speciālā subjekta jēdziens, lai gan daudzi uzskata, ka tomēr subjekts šī panta izpratnē ir speciālais.

Par KL 260.panta paredzēto ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjekts ir ikviena fiziska un pieskaitāma persona no četrpadsmit gadu vecuma, kā arī šim pantam ir obligātās subjekta pazīmes, kas ir transportlīdzekļa vadītājs, bet nav speciālais subjekts. Protams jāievēro CSL 24.pants,⁷³ kur noteikts vecums, no kura iespējams vadīt attiecīgās kategorijas transportlīdzekli.

Jau darba otrajā nodaļā tika ietverts transportlīdzekļa vadītāja jēdziens, bet svarīgi atcerēties, ka transportlīdzekļa vadītājs ir tik ilgi, kamēr ir pie transportlīdzekļa vadības. Par KL 260.pantā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektu atzīstams arī transportlīdzekļa vadītājs, kuram tieša kontakta ar cietušo nebija, bet, kura vainīgo darbību rezultātā tika radīta avārijas situācija, kas noveda pie ceļu satiksmes negadījuma un kaitējuma nodarīšanas

⁷¹ Baumanis J. Cilvēks un cilvēktiesības Krimināllikumā. Jurista Vārds, 20.08.2016., Nr.35.

⁷² Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008, 138. lpp.

⁷³ Ceļu satiksmes likums: LR likums 01.10.1997. Latvijas Vēstnesis, 21.10.1997., Nr.274/276, 24.pants.

cietušajam cita transportlīdzekļa vadītāja iedarbības rezultātā, jo tā vadītājs atradās galējās nepieciešamības stāvoklī.⁷⁴ Par vadītāju arī uzskata transportlīdzekļa praktiskās transportlīdzekļa vadīšanas apmācību instruktoru, kurš apmācību laikā personai, kura vēlas iegūt auto vadītāja tiesības sēž blakus ar dubulto vadību vai bez tās.

LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departaments atzinis,⁷⁵ ka KL 266.pantā „Transporta kustības noteikumu pārkāpšana” ir paredzēta kriminālatbildība par citu noteikumu pārkāpšanu, [...] kuri nav paredzēti par kriminālatbildību KL 260.pantā. Atbildība saskaņā ar KL 266.pantu ir paredzēta, lai tiktu regulēta to personu rīcība, kuras nevada transporta līdzekļus, bet tādu personu darbība, kas mijiedarbojas ar transportlīdzekļiem un kuras tiek aicinātas neradīt traucējumus transportlīdzekļu drošai darbībai. No iepriekš minētā varam secināt, ka par ceļu satiksmes noteikumu vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu, ja būs iestājušās KL 260.pantā vai KL 262. pantā paredzētās sekas, atbildēs tā persona, kura būs vadījusi transportlīdzekli.

Norobežojot KL 260.pantu no KL 266.panta un nosakot ietverto noziedzīgu nodarījumu subjektu, tā var būt ikviena fiziska un pieskaitāma persona, kas sasniegusi četrpadsmit gadu vecuma, gājēji, velosipēdisti, lopu dzinēji, pasažieri un citi satiksmes dalībnieki, kas nav KL 257., 260., 262., 262.1, 263. un 264. pantā paredzēto noziedzīgo nodarījumu subjekti.⁷⁶ Respektīvi, tie subjekti, kas neietilps KL 260.panta subjektu lokā, saucami pie atbildības pēc KL 266.pantu.

3.4.Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse

Noziedzīga nodarījuma subjektīvā puse ir noziedzīgu nodarījuma izdarījušās personas jeb nodarījuma subjekta psihiskās gribas izpaudums. Apvienojot personas apziņu un gribu, kā arī viņas izdarīto prettiesisko darbību vai bezdarbību, iespējams noteikt subjektīvo pusi.

Krimināltiesību teorijā tiek izdalītas vairākas noziedzīga nodarījuma subjektīvās puses pazīmes, kas ir vaina nodoma vai neuzmanības formā, motīvs un mērķis (nolūku).⁷⁷

Krimināllikuma sevišķajā daļā ir [...] daudz normu, kurās noziedzīgumu saista ar kaitīgajām sekām, piemēram, smagām sekām (cilvēka nāve vai smags miesas bojājums) vai

⁷⁴ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 409.lpp.

⁷⁵ LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010. gada 11. novembra lēmums lietā Nr.11522036808. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department2/2010/> [aplūkots 2016.gada 10.oktobrī]

⁷⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009, 657.lpp.

⁷⁷ Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014, 128.lpp.

būtisku kaitējumu (materiāla sastāva noziedzīgi nodarījumi).⁷⁸ Arī darba tēmas aktualitāte ir šīs pazīmes un turpmāk subjektīvā puse tiks aplūkota saistībā ar to.

Lai personu atzītu par vainīgu, jākonstatē vainas forma, tā ir noteikta KL 8.panta daļās.⁷⁹ Panta pirmajā daļā teikts, ka par vainīgu noziedzīgā nodarījumā atzīstama tikai persona, kas to izdarījusi ar nodomu (tīši) vai aiz neuzmanības. Panta otrā daļa satur noteikumu, ka, nosakot personas vainas formu, jākonstatē šīs personas psihiskā attieksme pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm, tajā skaitā, pret darbību vai bezdarbību un kaitīgajām sekām, kas iekļautas noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmju skaitā. No tā izriet, ka vienam un tam pašam noziedzīgam nodarījumam nevar būt divas vainas formas, bet jānosaka tikai viena vainas forma – nodoms vai neuzmanība.

Krimināltiesību teorija neatzīst objektīvo pieskaitāmību jeb kriminālatbildību bez vainas. Vainīgums darbībā vai bezdarbībā nozīmē to, ka persona, apzinoties nodarījuma kaitīgumu, paredz un tieši vēlas vai apzināti pieļauj kaitējuma nodarīšanu ar Krimināllikumu aizsargātām noteiktām interesēm (nodoms) vai arī pieļauj vieglprātību vai nevērību pret iespēju iestāties šādam kaitējumam (neuzmanība).⁸⁰ Vaina raksturo personas iekšējās sajūtas un pārdzīvojumus.

Problēmas ir gadījumos, kad personas vainas forma pret darbību (bezdarbību) un kaitīgajām sekām ir atšķirīga, tas ir, darbība (bezdarbība) ir tīša, bet kaitīgās sekas iestājušās aiz neuzmanības. Tāda rakstura normas Krimināllikuma sevišķajā daļā ir vismaz trīsdesmit, bet būtisks kaitējums kā kaitīgas sekas – vēl ne mazākā skaitā,⁸¹ to skaitā ir arī KL 260.pants par ceļu satiksmes un ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu. Likumdevējs neuzmanību kā vainas formu saista tikai ar personas psihisko attieksmi pret kaitīgajām sekām, kas iestājušās tīšas darbības vai bezdarbības rezultātā.⁸²

Apskatot darbību vai bezdarbību, tad kā personas apzināta gribas izpausme reālajā pasaulē (ne kā vainas forma, bet kā faktiskā rīcība) var būt tīša vai netīša.⁸³ Tīša darbība vai bezdarbība krimināltiesībās ir apzināta gribas izpausme, kas mērķtiecīgi tiek virzīta uz to, lai ko sasniegtu, panāktu, iegūtu kādu labumu,⁸⁴ darbība ir mērķtiecīga, kuras rezultātā tiek nodarīts noziedzīgs nodarījums. Protams, noziedzīgu nodarījumu iespējams īstenot bez noteiktu mērķi un nevēlamu apstākļu rezultātā, bez iepriekšēja nodoma, kas var izpausties

⁷⁸ Krastiņš U. Kāda ir vārda “neuzmanība” jēga krimināltiesībās. Jurista Vārds, 03.02.2015, Nr.05.

⁷⁹ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr. 199/200. 8.pants

⁸⁰ Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2014.gada 3.febuāra spriedums Nr.124019313., Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/146078.pdf>

⁸¹ Krastiņš U. Kāda ir vārda “neuzmanība” jēga krimināltiesībās. Jurista Vārds, 03.02.2015, Nr.05.

⁸² Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 72.lpp.

⁸³ Krastiņš U. Eventuāls nodoms vai netiešs nodoms. Jurista Vārds, 01.11.2016., Nr.44.

⁸⁴ Turpat.

visdažādākajā veidā, piemēram, persona rīkojusies neapdomīgi, vieglprātīgi, bezatbildīgi u.tml. Tomēr gan darbības, gan bezdarbības rezultātā rīcība abos gadījumos ir ar personas tiešu nodomu saistībā ar ceļu satiksmes noteikumu kvalifikāciju Krimināllikumā.

Viss kas nav izdarīts nepieskaitāmības stāvoklī, bezsamaņā, miegā, u.tml. ir personas griba, kura vērsta uz apzinātu darbības veikšanu, neatkarīgi no ārējo apstākļu apzināšanās un liecina par tiešu nodomu.

Krimināllikuma panti arī iedalās panta daļās, tātad svarīgi ne tikai noteikt kvalifikāciju, bet arī jāzina vai veikts kriminālpārkāpums, mazāk smags noziegums, smags noziegums vai sevišķi smags noziegums. Svarīgi ievērot, ka par KL 260.panta pirmo daļu paredzēto nodarījumu kriminālprocesu uzsāk, ja saņemts tās personas pieteikums, kurai nodarīts kaitējums. Kriminālprocesu var uzsākt arī tad, ja nav saņemts pieteikums no personas, kurai nodarīts kaitējums, ja šī persona sakarā ar fiziskiem vai psihiskiem trūkumiem pati nespēj īstenot savas tiesības.⁸⁵ Kriminālprocesu par pārejām panta daļām jāuzsāk neatkarīgi no cietušā vēlmēm, ja vien Kriminālprocesa likumā nav noteikts savādāk.

Ar 2012. gada 13. decembra likumu „Grozījumi Krimināllikumā”⁸⁶ tiešs nodoms formulēts saistībā ar KL 9.pantu, ka noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu ar tiešu nodomu, ja persona apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu un to apzināti veikusi vai pieļāvusi, kas attiektos uz personas psihisko attieksmi formālos sastāvos, vai apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi nodarījuma kaitīgās sekas un vēlējusies to iestāšanos, tas būtu materiāla sastāva nodarījumos. Savukārt, ja persona apzinājusies savas darbības vai bezdarbības kaitīgumu, paredzējusi nodarījuma kaitīgās sekas un kaut arī šīs sekas nav vēlējusies, tomēr apzināti pieļāvusi to, iestāšanos⁸⁷ atzīstams par netiešu nodomu, un tas iespējams tikai materiāla sastāva noziedzīgos nodarījumos.

KL 260.pantā nav iespējams darbību veikt aiz neuzmanības, jo kā jau iepriekš tika aplūkots, tad darbību var veikt tikai tīši vai ar tiešu nodomu vai ar netiešu nodomu. KL 9. panta trešā daļa saistāma tikai ar materiāliem sastāviem. Tiešs un netiešs nodoms viens no otra atšķiras ar psihiskās darbības gribas momentu attiecībā pret kaitīgajām sekām tiešs nodoms ietver kaitīgo seku vēlēšanos, bet netiešs – vienīgi kaitīgo seku pieļaušanu. Tieša un netieša nodoma intelektuālais moments ietver vienus un tos pašus psihiskās darbības kritērijus – apzināšanos, ka darbība vai bezdarbības akts ir nepieļaujams (neatļauts), un kaitīgo seku paredzēšanu.⁸⁸

⁸⁵ Kriminālprocesa likums: LR likums. 21.04.2005. Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr.74, 7.pants.

⁸⁶ Grozījumi Krimināllikumā: LR likums 13.12.2012. Latvijas Vēstnesis, 27.12.2012. Nr.202.

⁸⁷ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr.199/200, 9.pants

⁸⁸ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 66.lpp.

Toties pēc autores domām, Krimināllikuma Sevišķās daļas normas ir sakārtotas pēc noteikta principa, ievērojot noziedzīgos nodarījumus, kuros vainas forma ir neuzmanība, tie tiek iekļauti īpašās normās. Tomēr, autores pētītajā KL 260.pantā nav ietvers vārds neuzmanība, kā tas, piemēram, tiek iekļauts KL 186.pantā „Mantas iznīcināšana un bojāšana aiz neuzmanības”, bet pētāmā pantā noziedzīgā nodarījuma kaitīgās sekas ir aiz neuzmanības.

Saistībā ar šo jautājumu Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes Krimināltiesisko zinātņu katedras krimināltiesību docētāju kolektīvs 2015. gada 12. oktobrī nosūtīja vēstuli Saeimas Juridiskajai komisijai, ierosinot atgriezties pie jautājuma par vainas formu salikta sastāva noziedzīgos nodarījumos.⁸⁹ Jo jau iepriekš daudz bija diskutēts par vainas formas interpretēšanu un tā grozīšanu. Kā norāda profesors U. Krastiņš, komisija noraidīja iespēju pievērsties vainas formas jautājumam un par to bija dažādi argumenti, piemēram, pieņemot grozījumus KL 9. pantā, pastāvot risks pārkāpt cilvēktiesības personas tiesiskās pašāvēības principa pārkāpšanas dēļ saistībā ar jautājumu par aizliegumu ieņemt noteiktus amatus vai strādāt kādā profesijā, ja persona izdarījusi tīšu noziedzīgu nodarījumu.⁹⁰ Tomēr kā U. Krastiņš norādījis savos rakstos tad, netiks ierobežotas cilvēktiesības, attiecībā uz tām personām, kuras saņēmušas sodu un sods netiks pārkvalificēts, jo nedrīkst pārkāpt KL 5.panta trešo daļu par to, ka atzīstot nodarījumu par sodāmu, pastiprina sodu vai ir citādi nelabvēlīgs personai, atpakaļejoša spēka nav.⁹¹ Apstiprinās tas, ka netiktu mainītas kvalifikācijas sodu piemērošanā. Ja būtu pieņemts likumprojekts, tad KL 260.panta ietvaros tiktu novērstas problēmas, tajos gadījumos, kad ir jānorāda personas sodāmība vai noziedzīgais nodarījums ir tīšs vai aiz neuzmanības. Veicot regulējumus šajos pantos, autoresprāt, būtu nepieciešams grozīt arī citus normatīvus aktus, kuri atbild par personu amata ieņemšanu.

Bija ierosināts KL 9. pantu papildināt ar ceturto daļu: „Ja ar nodomu izdarīta noziedzīga nodarījuma rezultātā iestājušās kaitīgās sekas, kuras neaptver personas nodoms, kriminālatbildība par tādām sekām iestājas, ja persona paredzējusi kaitīgo seku iestāšanās iespēju, bet vieglprātīgi pašāvējusies, ka tās varēs novērst, vai arī nav paredzējusi kaitīgo seku iestāšanās iespēju, kaut gan tai vajadzēja un tā varēja tās paredzēt. Kopumā tāds noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu ar nodomu”. Tāds princips agrāk bija iekļauts Latvijas 1933.gada Sodu likuma 46.panta trešajā un ceturtajā daļā un šobrīd paredzēts arī Vācijas Federatīvās Republikas, Austrijas, Šveices, Igaunijas, Lietuvas, Krievijas Federācijas kriminālkodeksa attiecīgajās normās.⁹² Autore piekrīt U.Krastiņa viedokli, ka vēl joprojām mūsu valsts amatpersonas pielieto padomju laika praksi, kur svarīgi jautājumi tiek risināti

⁸⁹ Krastiņš U. Tiesiskās pašāvēības princips krimināltiesībās. Jurista Vārds, 08.03.2016., Nr.10.

⁹⁰ Turpat.

⁹¹ Turpat.

⁹² Krastiņš U. Tiesiskās pašāvēības princips krimināltiesībās. Jurista Vārds, 08.03.2016, Nr.10.

ārpus Krimināllikuma normām, balstoties uz saimnieciskiem un politiskiem jautājumiem, tādēļ tas būtu bijis labs risinājums noziedzīga nodarījuma KL 260.panta kvalifikācijai, kas atrisinātu jautājumu par ceļus satiksmes noteikumu pārkāpšanu, kur personas attieksme pret sekām ir aiz neuzmanības.

Iepriekš minētā likuma grozījuma priekšlikuma būtība ir tāda normatīvā regulējuma iekļaušana Krimināllikumā, ar kuru noteiktu, ka nodarījums, kas izdarīts aiz neuzmanības, par krimināli sodāmu var tikt atzīts tikai likumā paredzētajos gadījumos un ka salikta sastāva noziedzīgi nodarījumi atzīstami par tīšiem.⁹³ Autoresprāt, likuma sakārtošana un KL 9.panta daļu korekcija būtu svarīga, lai novērstu pretrunas, kad ceļu satiksmē noziedzīgie nodarījumi kaitīgās sekas atzīstamas par neuzmanību. Iespējams netiek pieņemts likuma grozījums saistībā ar nodomu, jo noziedzīgi nodarījumi saliktos sastāvos mainīs personas soda sistēmu un turpmāk par noziedzīgiem nodarījumiem sodīs arī personas, kuras pēc tam nevarēs ieņemt noteiktus amatus. Kā zināms, tad noteikti valsts normatīvie akti satur aizliegumu personai ieņemt noteiktu amatu vai aizliegumu strādāt noteiktā profesijā, ja tā notiesāta par tīšu (ar nodomu) noziedzīgu nodarījumu.⁹⁴

Atgriežoties pie vainas formas noteikšanu, tad lai noziedzīgā nodarījumā ar saliktu sastāvu noteiktu kopējo vainas formu jākonstatē personas psihiskā attieksme pret noziedzīga nodarījuma apdraudētajām galvenajām interesēm. Ja tiek konstatēta personas psihiskā attieksme galvenā tiešā objekta apdraudējums ir nodoms, tad arī kopējā vainas forma attiecībā pret noziedzīgo nodarījumu ir nodoms. Gadījumā, ja papildus tiešā objekta apdraudējumu personas psihiskā attieksme ir neuzmanības formā, tam nav pamats noziedzīgo nodarījumu atzīt, kā izdarītu aiz neuzmanības. Autore atgādina, ka Krimināllikumā visi ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumi jāatzīst kā veikti ar nodomu, jo tā ir tīša rīcība.

Ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanā personas nodoms nav jākonstatē, piemēram, persona nav ievērojusi ceļa zīmi „STOP”, kaut gan to redzēja un pa galveno ceļu braucis transportlīdzeklis, ignorējusi abus šos apstākļus un, izbraucot uz galvenā ceļa, izraisa ceļu satiksmes negadījumu. No cita viedokļa varam skatīties, ja ceļa zīme vai transportlīdzeklis nav pamanīts, pietiek vien ar darbību vai bezdarbību, lai personu sauktu pie kriminālatbildības. Tā tad faktiskie apstākļi nav pareizi uztverti, tas ir, attiecīgo ceļa zīmi un transportlīdzekļa tuvošanos uz galvenā ceļa neievēro, tad transportlīdzekļa vadītāja darbība ir apdraudošu ceļu satiksmes dalībniekiem.

Par KL 260.panta otrās un trešās daļas paredzēta atbildība par smagām sekām, kur persona pārkāpusi ceļu satiksmes noteikumus vai transportlīdzekļa ekspluatācijas noteikumus,

⁹³ Krastiņš U. Tiesiskās palāvības princips krimināltiesībās. Jurista Vārds, 08.03.2016, Nr.10.

⁹⁴ Turpat.

kuru rezultātā iestājas smagas sekas jeb cilvēka nāve un personas vaina izpaužas neuzmanības formā. KL 260.panta pirmā un pirmā prim daļa arī iekļauj, ka personas vaina izpaužas neuzmanības formā.

Neuzmanība kā vainas forma attiecībā pret kaitīgajām sekām raksturīga galvenokārt noziedzīgiem nodarījumiem, kas saistīti ar drošības tehnikas, dabas vides, sanitārijas, darba aizsardzības, ugunsdrošības, transporta kustības un ekspluatācijas un citu noteikumu pārkāpšanu dažādās tautsaimniecības nozarēs (celtniecībā, transportā, spīdzināšanas, meža un citos darbos), profesionālo pienākumu pildīšanā, arī nodarījumos pret personu t.tml. gadījumos.⁹⁵ Noziedzīgs nodarījums atzīstams par izdarītu aiz neuzmanības, ja persona to izdarījusi aiz noziedzīgas pašpaļāvības vai noziedzīgas nevērības. Šīs formas atšķiras pēc to, ka personas psihiskā attieksme pret kaitīgo seku iestāšanās iespējamības paredzēšanu (intelektuālais gribas moments),⁹⁶ un otrajā gadījumā ņemot vērā KL 10.panta otro un trešo daļu, forma ir pēc personas gribas attieksmes pret noziedzīgā nodarījuma objektīvajām pazīmēm kaitīgo seku veidā.⁹⁷ Kā jau iepriekš tika minēts, tad KL 260.panta personas attieksmi pret kaitīgajām sekām raksturo neuzmanība. Noziedzīgu pašpaļāvību ar netiešu nodomu atšķirība ir tāda, ka noziedzīgai pašpaļāvībai nav gribas moments, bet abos gadījumos personas var cerēt, ka neveidosies noziedzīgs nodarījums, kā arī vēlme panākt, lai darbība vai bezdarbība kaitīgās sekas novērstu.

Cerība balstās uz konkrētiem ārējiem apstākļiem, kad persona cer, ka viņas rīcība neveidos noziedzīgu nodarījuma sastāvu. Bieži persona neparedz, ka kaitīgās sekas iestāsies kaut gan pēc nodarījuma konkrētajiem apstākļiem tai vajadzēja un tā varēja minētās kaitīgās sekas paredzēt,⁹⁸ tā ir noziedzīga nevērība.

Nenoliedzami, ka katru gadu simtiem cilvēku iet bojā vai gūst smagas traumas ceļu satiksmē, sakarā ar paaugstinātas bīstamības tehnikas (transportlīdzekļu) izmantošanu. Saeima ik pa laikam bez lielas šaubīšanās paaugstina naudas soda apmērus par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem, ar administratīvām metodēm tiek pastiprinātas prasības gan transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanā, gan to atjaunošanā u.tml. Ir bargi kriminālsodi, bet tāpat publiskajā telpā notiek žēlošanās, ka smagu seku gadījumi uz ceļiem kā nemazinās, tā nemazinās.⁹⁹ Nepieciešams sakārtot Krimināllikuma normas, kuras saistītas ar vainu, diemžēl jāatzīst, ka daļa juristu, tajā skaitā arī deputātu, joprojām neatsakās no iesīkstējušā un novecojušā viedokļa, ka KL 260. pantā paredzētais noziegums kopumā tomēr uzskatāms par

⁹⁵ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa), Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 72.lpp.

⁹⁶ Turpat. 73.lpp.

⁹⁷ Turpat.

⁹⁸ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr. 199/200. 10.pants.

⁹⁹ Krastiņš U. Tiesiskās paļāvības princips krimināltiesībās, Jurista Vārds, 08.03.2016, Nr.10.

izdarītu aiz neuzmanības, jo tāda esot izveidojusies prakse, piemērojot šo normu.¹⁰⁰ Daudz viedokļi un ieteikumi bijuši saistībā ar KL 260.panta vainas formu, bet no 2015.gada 3.decembra nosakāms, ka tā ir tīša darbība, lai gan agrāk arī varēja to veikt aiz neuzmanības.

Autore vēlas akcentēt, ka salikta sastāva noziedzīgos nodarījumos, kas ir arī KL 260.pants, nepieciešams veikt vainas formas grozījumus attiecībā uz personas attieksmi pret noziedzīgo nodarījumu, lai stingrāk noteiktu personas atbildību, kura pārkāpusi ceļu satiksmes noteikumus vai pārkāpusi transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumus, tad pantam būtu nopietna brīdinoša nozīme.

Turpinot par kaitīgajam sekām KL 260.pantā, tās raksturo neuzmanība, bet autoresprāt, tas ir nepieņemami, jo ceļu satiksmē vadot transportlīdzekli katru dienu iet bojā vai cieš cilvēki. Lai gan tiek pieņemti ar vien lielāki naudas sodi par ceļu satiksmes pārkāpumiem un paaugstinātas dažādas prasības, tomēr nesamazinās negadījumi uz ceļu un nesamazinās to noziedzīgu nodarījumu skaits. Nepieciešams stingrāk noteikt kriminālatbildību par pārkāpumiem ceļu satiksmē, jo valstī uz kopējo iedzīvotāju skaita ir pārāk daudz negadījumi tieši ceļu satiksmē.

Pagaidām, kamēr netiek regulēts KL 9.pants par personas kaitīgo seku paredzēšanu, kur noziedzīgie nodarījumu tiktu atzīti par izdarītiem ar nodomu, autore ierosina, ieviest stingrākus transportlīdzekļu vadītāju medicīniskās pārbaudes noteikumus un medicīniskās izziņas saņemšanu, kura jāveic personām gan autovadītāja tiesību saņemšanai, gan autovadītāja tiesību pagarināšanai. Šobrīd šis ir svarīgākais dokuments, kurš norāda par personas veselības un psihisko stāvokli. Kārtību, kā veicamas transportlīdzekļu vadītāju medicīniskās pārbaudes, nosaka Ministru kabineta noteikumi Nr.940 2011.gada 6.decembra.¹⁰¹ Ir nepieņemami, ka persona var vadīt transportlīdzekli un saņemt medicīnisko izziņu, kura veselības stāvokli pat fiziski var nepārbaudīt. Protams, iepriekšējais jautājums nav krimināltiesību kompetencē, bet autore ierosina valstī ieviest izmaiņas saistībā arī ar šo jautājumu.

¹⁰⁰ Krastiņš U. Tiesiskās palāvības princips krimināltiesībās, Jurista Vārds, 08.03.2016, Nr.10.

¹⁰¹ Noteikumi par veselības pārbaudēm transportlīdzekļu vadītājiem un personām, kuras vēlas iegūt transportlīdzekļu vadītāju kvalifikāciju, kā arī par pirmstermiņa veselības pārbaudes izdevumu segšanas kārtību: MK noteikumi Nr.940, 06.12.2011., Latvijas Vēstnesis. 20.12.2011., Nr. 199 (4597).

4. KL 260.PANTA PAREDZĒTĀ NOZIEDZĪGĀ NODARĪJUMA KVALIFIKĀCIJA UN NOROBEŽOŠANAS JAUTĀJUMI

Ceļu satiksmē katru gadu simtiem cilvēku gūst miesas bojājumus vai iet bojā saistībā ar paaugstinātas bīstamības tehnikas jeb transportlīdzekļu izmantošanu. Saeima paaugstina naudas soda apmērus par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem, ar administratīvām metodēm tiek pastiprinātas prasības gan transportlīdzekļu vadīšanas tiesību iegūšanā, gan to atjaunošanā u.tml, ir bargi kriminālsodi,¹⁰² tomēr tas nespēj samazināt smago seku gadījumus ceļu satiksmē. Autoresprāt, problēma ir aktuāla, jo seku iestāšanos nav iespējams pilnībā novērst un vienmēr būs kāda persona, kura pārkāps normatīvos aktus, jo transportlīdzekļi nav iespējams pilnībā kontrolēt un novērst visas sekas, kuras var iestāties to vadot, tomēr, sodu sankcijām ir jābūt.

Cilvēkam ir jāapzinās kaitīgā rīcība, kura aptver ko vairāk par darbības vai bezdarbības apzināšanos. Nepietiek ar to, ka persona apzinās, ka vada transportlīdzekļi vai nodara kādam miesas bojājumus, personai ir jāapzinās apstākļi, kuri padara nodarījumu par tādu, lai sauktu viņu pie kriminālatbildības. Piemēram, KL 260.pantā ir jāapzinās, ka tiek pārkāpti ceļu satiksmes noteikumi, protams, kopsakarā ar kaitējumu personai.

Uzsākot kriminālprocesu, ne vienmēr ir zināms pants, pēc kura kvalificēt noziedzīgo nodarījumu, tomēr kriminālprocesu uzsākot, izmeklējamā rīcību var kvalificēt tikai pēc piederības pie noziedzīgu nodarījumu grupas objekta un kad ir iegūti pietiekami pierādījumi, nodarījumu, par kuru uzsākta izmeklēšana, kvalificē pēc konkrēta Krimināllikuma panta un par to kriminālprocesa reģistrā izdara atzīmi.¹⁰³ Autore atgādina, ka par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu noziedzīgā nodarījuma grupas objekts ir noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību. Arī iepriekšējās nodaļās tika norādīts, ka, lai precīzi noteiktu panta kvalifikāciju, jānosaka vai ceļu satiksmes noteikumu vai ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanas rezultātā ir iestājušās KL 260.pantā paredzētās sekas.

Tālāk nepieciešams aplūkot KL 260.panta norobežošanu no citiem krimināllikuma pantiem, kuri tiek saistīti ar kriminālatbildību par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu.

¹⁰² Krastiņš U. Tiesiskās pašāvēības princips krimināltiesībās, Jurista Vārds, 08.03.2016, Nr.10.

¹⁰³ Kriminālprocesa likums: LR likums. 21.04.2005. Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005, Nr.74, 398.pants.

4.1. Krimināllikuma 260.panta un Krimināllikuma 141.panta norobežošana

Aplūkojot KL 141.pantu „Atstāšana bez palīdzības” ir noteikta atbildība personai par nepieciešamas un acīm redzami neatliekamas palīdzības nesniegšanu cilvēkam, kas atrodas dzīvībai vai veselībai bīstamā stāvoklī.¹⁰⁴ Minētais pants tāpat kā KL 260.pants ir salikta sastāva noziedzīgs nodarījums, to veic ar darbību vai bezdarbību, kuras rezultātā kaitīgās sekas iestājas aiz neuzmanību, bet ne normas nosaukumā, ne arī tās saturā nav norādīts uz vainu neuzmanības formā,¹⁰⁵ tomēr, noziedzīgs nodarījums kopumā atzīstams par izdarītu ar nodomu jeb tīši.

KL 141.pants minēts KL 260.panta izpētes ietvaros, jo ja ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanas rezultātā cietušajam tiek nodarīti miesas bojājumi un transportlīdzekļa vadītājs, atstājis cietušo bez palīdzības, nodarījumu kvalificē kā divu noziedzīgu nodarījumu kopību,¹⁰⁶ kas ir paredzēta KL 260. vai KL 262.panta attiecīgajā daļā un 141.panta otrajā daļā. Protams, ir jāpiepildās visiem šajos pantos paredzētajiem kriminālatbildības nosacījumiem.

Lai personu sauktu pie kriminālatbildības pēc KL 141.panta pirmo daļu, ir jābūt nepieciešamībai un acīm redzami neatliekamai, ar ko saprot situāciju, kurā cilvēks pats nespēj novērst viņa dzīvībai draudošās briesmas. Ar palīdzības nesniegšanu saprot tādu darbību neizdarīšanu, kuras attiecīgajā situācijā bijušas nepieciešamas, lai novērtu cietušās personas dzīvībai draudošās briesmas.¹⁰⁷ Ja transportlīdzekļa vadītājs nav bijis vainīgs, bet personas dzīvība bijusi apdraudēta viņa transportlīdzekļa izraisītā negadījuma rezultātā un nesniedz palīdzību cietušajam, tad atbildība iestājas tikai saskaņā ar KL 141.panta otro daļu. Ņemot vērā iepriekšminēto, krimināllietā¹⁰⁸ par 2015.gada 11.marta noziedzīgo nodarījumu, sodīta persona ar KL 260. un KL 141.pantu kopību. Apstākļos, persona A. pārkāpa CSN 39.4. prasības (šeit turpmāk – Ceļu satiksmes noteikumu redakcijā līdz 2016.gada 1.janvārim), vadīja automašīnu bez atbilstošas kategorijas transportlīdzekļu vadīšanas tiesībām. Izraisīja satiksmei bīstamu situāciju mašīnai saslīdot un ar automašīnu ietriecās apgaismes stabā. Minēto Ceļu satiksmes noteikumu prasību pārkāpumu un uzbraukuma šķērslim rezultātā A. nodarīja savas automašīnas pasažieriem miesas bojājumus, kas cietušajam B. bija smagi un bīstami dzīvībai un C. vieglus miesas bojājumus. A. izdarīja noziedzīgu nodarījumu, kas

¹⁰⁴ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr.199/200.

¹⁰⁵ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII¹ nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015, 76.lpp.

¹⁰⁶ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 408.lpp.

¹⁰⁷ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa) Rīga: TNA, 2016, 56.lpp.

¹⁰⁸ Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 17.maija lēmums lietā Nr.11520020515, Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_267833.pdf [aplūkots 2016.gada 2.decembrī]

paredzēts KL 260.panta otrajā daļā, turklāt apzināti atstāja bez palīdzības cietušos, kurus pats bija nostādījis dzīvībai bīstamā stāvoklī, kaut gan viņam bija iespēja sniegt palīdzību, tādejādi tika paredzēts sodīt A. pēc KL 141.panta otrās daļas.

Krimināllietā ir mīkstinošs apstāklis, jo persona A. vaļširdīgi atzinusies, nožēlo izdarīto, kas samazināja soda bargumu, un tiesa nolēma personu atzīt par vainīgu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā pēc KL 260.panta otrās daļas un KL 141.panta otro daļu, tomēr autore uzsver, ka lietā tiesa nebija skatījusi apstākli par to, ka vadītājam nebija atbilstošas kategorijas vadītāju apliecība, kas arī ir būtiski fakts. Lai gan 2015.gada 3.decembrī stājās spēkā „Grozījumi Krimināllikumā”¹⁰⁹ un tika mainītas KL 260.panta otrās daļas sankcijas, tomēr, tas neietekmē lēmumu, ja tas tiktu pieņemts šobrīd, neņemot vērā vadītāja apliecības neesamību.

KL 141.panta pirmo daļu no otrās daļas var atšķirt, ja pirmajā daļā persona nav vainojama cietušās dzīvībai bīstamas situācijas izraisīšanā, tad panta otrā daļā atšķiras cietušā attiecības ar noziedzīga nodarījuma subjektu, kur cietušais atrodas dzīvībai bīstamā stāvoklī, un šāda situācija radusies paša vainīgā darbības vai bezdarbības rezultātā. Šajā pantā paredzēta atbildība pa palīdzības nesniegšanu personai,

1. kura atrodas dzīvībai vai veselībai bīstamā stāvoklī un kurai nav iespējas saglabāt sevi mazgadības, vecuma, slimības vai savas nevērības dēļ, ja vainīgajam bijusi iespēja sniegt cietušajam palīdzību un bijis pienākums rūpēties par ciņu, vai
2. kuru vainīgais pats nostādījis dzīvībai bīstamā stāvoklī.¹¹⁰

Komentētā panta trešajā daļā (smags noziegums) paredzēta atbildība par panta pirmajā vai otrajā daļā nodarītajām darbībām, ja palīdzības nesniegšana izraisījusi divu vai vairāku cilvēku nāvi.¹¹¹ Autore uzsver, ka svarīgi noteikt noziedzīga nodarījuma kaitīgās sekas, lai varētu kvalificēt pēc attiecīgās KL 141.panta daļas.

4.2. Krimināllikuma 260.panta un Krimināllikuma 262.panta norobežošana

Tāpat kā KL 260.pantā, arī KL 262.pantā „Transportlīdzekļa vadīšana alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē”¹¹² darbība vai bezdarbība ar kuru pārkāpti ceļu satiksmes vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumi, ir tīša,

¹⁰⁹ Grozījumi Krimināllikumā: LR likums 29.10.2015. Latvijas Vēstnesis, 19.11.2015, Nr.227

¹¹⁰ Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 334.lpp.

¹¹¹ Turpat.

¹¹² Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr. 199/200., 262.pants

personas vaina attiecībā pret cilvēka nāvi var izpausties tikai neuzmanības formā.¹¹³ Apskatot KL 262.pantu, varam noteikts, ka panta pirmajā daļā nodoms noziedzīgam nodarījumam ir tikai tiešs, persona apzināti rīkojas. Noziedzīga nodarījuma sastāvs ir formāls, pabeigts ar brīdi, kad sākusies transportlīdzekļa, kuru vada persona, kurai nav transportlīdzekļa vadīšanas tiesību un kura atrodas alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē, kustība.¹¹⁴ No otrās līdz piektajai daļai paredzētā kriminālatbildība iekļauj KL 260.pantu, tikai papildus tiek noteikts - ja to izdarījusi persona, kas vada transportlīdzekli alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē - bet sastāvs ir materiāls, jo ir svarīgas kaitīgās sekas.

Līdz 2015.gada 3.decembrim KL 260.panta trešā daļa ietvēra norādi uz transportlīdzekļu vadīšanu apreibinošu vielu ietekmē un noziedzīgos nodarījumos varēja veidoties kopība ar KL 262.pantu. Likumprojektu anotācijā noteikts, ka šobrīd netiek paredzēta iespēja veidot noziedzīgu norādījumu kopību pēc diviem noziedzīgu nodarījumu sastāviem¹¹⁵ un kriminālatbildību nosaka viena Krimināllikuma panta ietvaros. Autore uzsver, ka neatkarīgi no tā, uzsākot kriminālprocesu procesa virzītājs apsūdzībā sniedz informācija par visiem noziedzīgajiem apstākļiem, bet rezultātā sods tiek noteikts pēc smagākā panta.

Lai gan likumprojektā tika iekļauts, ka netiks veidota iepriekš minēto noziedzīgo nodarījumu kopība, tomēr ir tiesas, kuras par kādu noziedzīgu nodarījumu veido kopību. Kopība tiek noteikta, ja atklātas visas pazīmes, kurām jābūt, lai atbilstu noziedzīgam nodarījumam, tomēr autore vēlreiz uzsver, ka no 2015.gada 3.decembri tai nevajadzētu veidojas.

Piemērs ar kopību, Daugavpils tiesas 2016.gada 28.jūlijā¹¹⁶ (pēc Krimināllikuma, kas bija spēkā līdz 2015.gada 3.decembrim) nosprieda par vainīgu atzīt personu noziedzīga nodarījuma izdarīšanā, kas paredzēts pēc KL 260.panta trešās daļas un KL 262.panta otrās daļas. Lietas apstākļos transportlīdzekļa vadītājs C. būdams alkohola ietekmē vadīja transportlīdzekli un iebrauca pretējā virziena braukšanas joslā, izraisīja ceļu satiksmes negadījumu, kā rezultātā cietušais guva vieglus miesas bojājumus.

Autore, skatot lietu konstatē, ka šeit svarīgākās nianse ir personas alkohola ietekme, transportlīdzekļa vadīšana un rezultātā nodarītais miesas bojājums cietušajam. Aplūkojot spēkā esošo Krimināllikuma redakciju, varam secināt, ka noziedzīgais nodarījums netiktu

¹¹³ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 414.lpp.

¹¹⁴ Turpat. 413.lpp.

¹¹⁵ Likumprojekts „Grozījumi Krimināllikumā” 2015. gada 5.februārī Nr.111.9/3-15-12/15, Pieejams: [titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/.../\\$FILE/Lp151_05.02.2015.docx](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/.../$FILE/Lp151_05.02.2015.docx) [aplūkots 2016.gada 27.oktobrī]

¹¹⁶ Daugavpils tiesas 2016.gada 28.jūlija spriedums lietā Nr.11903046015, Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_284735.pdf [aplūkots 2016.gada 04.novembrī]

kvalificēts pēc iepriekš norādītajiem pantiem, tas būtu kvalificējams tikai pēc KL 262.panta otrās daļas.

Tālāk darbā aplūkota KL 262.panta normā ietilpstošais jēdziens tiesības, kas ir jātulko plašāk nekā no sākuma varētu likties, šī jautājuma sakarā ir bijuši vairāki strīdi, piemēram, Zemgales apgabaltiesas 2013.gada 14.augusta lietā persona N. vadīja traktoru bez attiecīgas kategorijas vadīšanas tiesībām.¹¹⁷ Ar pirmās instances tiesas spriedumu N.P. atzina par vainīgu pēc KL 262.panta otrās daļas, ka viņš atrodies alkohola ietekmē vadīja transportlīdzekli, bez transportlīdzekļa vadīšanas tiesībām. Apsūdzētais iesniedza kasācijas sūdzību, jo uzskatīja, ka nav iespējams atņemt viņam transportlīdzekļu vadītāja apliecību, ja viņam tādas nemaz nav, personai nebija tiesības vadīt transportlīdzekli.

Augstākās tiesas¹¹⁸ ieskatā, apsūdzētā N.P. sūdzība ir virzīta uz to, lai panāktu, ka viņam tiktu noteikts aizliegums iegūt konkrēta transportlīdzekļa vadīšanas tiesības – traktortehnikas vadīšanas tiesības. Obligāts papildsods transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atņemšana (viens no tiesību ierobežošanas soda veidiem) un ierobežošanas soda veidu nedrīkst tulkot šauri. Autore piekrīt tiesas viedokli, ka tiesības nav tikai transportlīdzekļa vadītāja apliecība (plastikāts), bet gan vispārējas tiesības personai vadīt ikvienu KL 261.pantā iekļauto transportlīdzekli. Augstākās tiesas Senāts lēmumā lietā Nr.SKK-20/2011¹¹⁹ norādījis, ka transportlīdzekļa vadīšanas tiesību atsavināšana nav saistīta ar transportlīdzekļa vadītāja apliecības esamību vai tās iegūšanu, bet gan ar aizliegumu vadīt transportlīdzekli.

Apskatot Krimināllikumu iepriekš minētās personas noziedzīgais nodarījums būtu kvalificējams pēc KL 262.panta pirmās daļas, kura nosaka transportlīdzekļa vadīšanu, ja nav transportlīdzekļa vadīšanas tiesību un ja vadītājs atrodas alkohola, narkotisko, psihotropo, toksisko vai citu apreibinošu vielu ietekmē¹²⁰ un nav iestājušās sekas. Šobrīd KL 262.panta pirmajā daļā ir ietvertas iepriekš minētās problēmas, respektīvi, ir ietverta norāde, ka kriminālatbildība ir par transportlīdzekļa vadīšanu, ja tiesības noteiktā kārtībā nav iegūtas vai ir atņemtas. Svarīgi, lai vadītājam būtu ne tikai vadītāju apliecība, bet arī tiesības vadīt attiecīgās kategorijas transportlīdzekli.

Aplūkojot KL 262. panta atbildību, tā ir diferencēta,¹²¹ noziedzīgā nodarījuma miesas bojājumu smagumu cietušajam norāda, katra panta ietvertā norāde, ko autore jau darbā pētīja iepriekš. Personu var sodīt neatkarīgi no narkotisko, psihotropo vai citu apreibinošu vielu

¹¹⁷ LR Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014. gada 14. februāra lēmums lietā Nr. SKK – 22/2014, krimināllietā Nr.21210025113. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura> [aplūkots: 2016.gada 28.novembrī]

¹¹⁸ Turpat.

¹¹⁹ LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011. gada 28. janvāra lēmums lietā SKK – 20/2011, Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments>

¹²⁰ Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr.199/200, 262.pants.

¹²¹ Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII–XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016, 413.lpp.

daudzuma organismā, tās ir aizliegtas un bīstamas un to uzskaitījums ir iekļauts Ministra kabineta 2005.gada 8.novembra noteikumos Nr.847 „Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem”¹²² I, II un III sarakstā.

¹²² Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem: MK noteikumi Nr.847. 08.11.2005., Latvijas Vēstnesis, 10.11.2005, Nr.180.

5. SALĪDZINĀJUMS AR ĀRVALSTU TIESĪBU NORMĀM

Līdzīgi kā Krimināllikumā arī citās valstīs ir paredzēta atbildība, par transportlīdzekļa vadīšanu pārkāpjot ceļu satiksmes noteikumus vai ekspluatācijas noteikumus. Krimināllikuma XXI nodaļa „Noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību” aptver vairākus transportlīdzekļu veidus un ar tiem saistītos ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumus.

KL 260.pantā svarīga ir vainas forma, to apskatot arī citu valstu tiesību normās varam redzēt, ka saskaņā ar Francijas tiesībām policijas tribunāla tiesnesim, kurš izskata pārkāpuma lietas, nav obligāti jāpierāda ne tikai īpaša vaina, bet viņa pienākums nav pat motivēt savu lēmumu.¹²³ Lai persona netiktu sodīta, viņai jāpierāda nepieskaitāmība vai nepārvarams spēks, vai neatbilstošs vecums. Autore pievērš uzmanību, ka Latvijā uzsākot kriminālprocesu, jāpiepildās visām noziedzīga nodarījuma sastāva pazīmēm. Tomēr, apskatot Francijas vainas formu un KL 8.pantu, redzam, ka vainas formas tiek regulētas vienādi, abās valstīs ir vainas konstatēšana nodoma vai neuzmanības formā.¹²⁴ Svarīgs aspekts, ka krimināllietu par KL 260.panta pirmo daļu, kura paredz cietušajam vieglus miesas bojājumus var ierosināt uz cietušā pieteikuma pamata vai tad, ja pati persona nevar uzsākt procesu fizisku vai psihisku trūkumu dēļ. Krimināllietu ar KL 260.panta pārējām daļām uzsāk neatkarīgi no cietušā vēlmēm.

Aplūkojot Krievijas Federācijas Kriminālkodeksa 27.pantu,¹²⁵ redzam, ka tiek atrunāti noziegumi ar jaukto vainas formu un rezultātā atzīstami par izdarītiem ar nodomu. Piemērojot šādu atrunu Krimināllikumā, atrisinātu kvalifikācijas problēmas KL 260.pantā nodarījumiem ar saliktu sastāvu, jo arī tagad nereti likuma piemērotāji šaubās par vainas formas noteikšanu. Noziedzīgo nodarījumu, kurš kvalificēts ar KL 260.pantu, var izdarīt tīši, tātad ar tiešu vai netiešu nodomu, Krievijas Kriminālkodeksa 264. panta komentāros ir atzīts tikai tiešs nodoms. Arī Krievijas Kriminālkodeksa 264.pants¹²⁶ paredz atbildību par transportlīdzekļu ceļu satiksmes pārkāpumiem un ekspluatācijas noteikumu neievērošanu.

Turpinot aplūkot ārvalstu tiesību normas, Vācijas Kriminālkodeksā noziedzīgie nodarījumi pret satiksmes drošību kvalificēti kā nodarījumi, kas vērsti pret sabiedrisko kārtību.¹²⁷ Vācijas Kriminālkodeksa 315. c paragrāfā¹²⁸ paredzēta atbildība par ceļu satiksmes

¹²³ Krastiņš U. Prettiesiska nodarījuma kaitīgo seku divējādā nozīme. Jurista Vārds, 25.08.2015,Nr.33.

¹²⁴ Turpat.

¹²⁵ Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 г. N.63-ФЗ, Pieejams:<http://ivo.garant.ru/#/document/10108000/entry/0:0> [aplūkots:2016.gada 28.novembrī]

¹²⁶ Лебедев В.М. (Верховный суд Российской Федерации). Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва: Юрайт, 2007. с.699.

¹²⁷ Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Šveice, Austrija, Vācija., Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006, 207.lpp.

apdraudēšanu, kuru skaitā ir alkoholisko vielu lietošana un bezrūpīga ceļu satiksmes noteikumu dažādu veidu pārkāpšana.

Transportlīdzekļa vadītājs saucams pie atbildības tikai tad, ja rupji pārkāpis ceļu satiksmes noteikumus, autore uzsver, ka par tādiem pārkāpumiem, ja pārkāpumu rezultātā nav iestājušās KL 260.panta sekas, Latvijā personu sauc pie administratīvā atbildības. Ja vien likums tieši neparedz kriminālatbildību par nodarījumu aiz neuzmanības, tikai tīšs nodarījums pēc Vācijas Kriminālkodeksa 15. panta¹²⁹ skaitās krimināli sodāms, tas ir pretstatā Krimināllikuma normām, jo personu varam saukt noteiktos Krimināllikuma pantos pie atbildības arī tad, ja nodarījums ir aiz neuzmanības.

Izpētot tālāk saistību ar KL 260.pantu Lietuvas Kriminālkodeksa XXXIX nodaļā noteikta atbildība par noziegumiem ceļu satiksmē,¹³⁰ kur 281.pagrāfā ietverti pārkāpumi par ceļu satiksmes drošību vai transportlīdzekļu darbības pārkāpšanu. Minētā panta dispozīcija ir ietverta arī LR Krimināllikuma pantos.

No Latvijas atšķirīgs ir Anglijas krimināltiesībās pastāvošais stingrās atbildības princips, nostiprināts ASV Ņujorkas štata Kriminālkodeksa 15.10. paragrāfā.¹³¹ [...] Tādi ir tiesībpārkāpumi, kas izpaužas diskomforta radīšanā kādai sabiedrības daļai, piemēram, traucējumu radīšana uz ceļiem, troksnis vai nepatīkama smaka no fabrikas, kas rada nopietnas neērtības tās tuvumā dzīvojošiem cilvēkiem u.c. Principu tiesās piemēro arī tad, ja likumā nav minēti vārdi, kas norāda uz noteiktu vainas formu, piemēram, "ar nodomu", "neuzmanīgi".¹³²

Stingrās atbildības (strict liability) princip [...] tāda atbildība iestājas, ja konstatēti nodarījuma materiālie elementi (actus reus), noskaidrots pats likuma pārkāpums un nav nepieciešami tiesībpārkāpēja vainas pierādījumi.¹³³ Šis valsts likums ir pretrunā Krimināllikumam, jo mums jānosaka arī kaitīgās sekas, kuras tiek norādītas gadījumos, kad darbība vai bezdarbība aizsargātām interesēm rada materiālu, fizisku vai citādi nosakāmu reālu noteiktas smaguma pakāpes kaitējumu.

Varam secināt, ka daudzās ārvalstīs, ne tikai iepriekš aplūkotajās ar likumu, kriminālatbildību par ceļu satiksmes un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumiem nosaka valstu likumi un ir valstis, kuras nosaka kriminālatbildību, kur pēc būtības būtu paredzama administratīvā atbildība, piemēram, Vācijā.

¹²⁸ German Criminal Code 13.11.1998, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt] I p. 3322, Pieejams: https://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p2675 [aplūkots:2016.gada 28.novembrī]

¹²⁹ Turpat.

¹³⁰ Lithuania Criminal code, 26.09.2000 No VIII-1968, Pieejams:https://ec.europa.eu/anti.../sites/.../criminal_code_lithuania_en_1.doc [aplūkots: 2016.gada 29. novembrī]

¹³¹ New York Penal Law, Pieejams: <http://ypdcrime.com/penal.law/> [aplūkots: 2016.gada 7.decembrī]

¹³² Krastiņš U. Prettiesiska nodarījuma kaitīgo seku divējādā nozīme. Jurista Vārds, 25.08.2015,Nr.33.

¹³³ Turpat.

KOPSAVILKUMS

Pētījuma rezultātā autore izvirza aizstāvēšanai šādas tēzes:

1. Transportlīdzekļa jēdziens KL 261.panta izpratnē ir novecojis, nepieciešams regulēt šo pantu un ietvert arī transportlīdzekļus, kuri pārvietojas ar citiem darbības veidiem, piemēram elektroenerģiju, jo tiem netiek noteikts motora darba tilpums kubikcentimetros. Ņemot vērā iepriekš minēto autore piedāvā KL 261.pantu izteikt šādā redakcijā:

261.pants. Transportlīdzekļa jēdziens. *Ar transportlīdzekļiem, kas norādīti šā likuma 260., 262.-265. un 284.pantā, jāsaprot visu veidu automobiļi, traktori un citas pašgājējas mašīnas, tramvaji, trolejbusi, motocikli un citi mehāniskie transportlīdzekļi, kas pārvietojas ar savu enerģijas avotu, izņemot transportlīdzekļus ar iekšdedzes dzinēju, kura darba tilpums ir mazāks par 50 kubikcentimetriem vai transportlīdzekļus ar citiem darbības veidiem, kuru jauda ir mazāka par 4 kilovatiem.*

2. Personas darbība vai bezdarbība, ar kuru pārkāpti ceļus satiksmes noteikumi vai transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumi, ir tīša, to nav iespējams veikt aiz neuzmanības, turklāt personas vaina attiecībā pret cietušā miesas bojājumiem vai nāvi var izpausties tikai neuzmanības formā.

3. KL 260.pantā par ceļu satiksmes un ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu nav noteikta veida noziedzīga nodarījuma subjekts jeb speciālais subjekts, tas ir vispārīgais subjekts, jo transportlīdzekli var vadīt ikviens.

4. Krimināllietu par KL 260.panta pirmo daļu, kura paredz cietušajam vieglus miesas bojājumus, var uzsākt uz cietušā pieteikuma pamata vai tad, ja pati persona nevar uzsākt procesu fizisku vai psihisku trūkumu dēļ.

5. KL 260.pants ar KL 141.panta otro daļu veido kopību, ja transportlīdzekļa vadītājs pamet ceļu satiksmes negadījuma vietu, atstājot bez palīdzības cietušo, kura atrodas dzīvībai vai veselībai bīstamā stāvoklī un kurai nav iespējas saglabāt sevi mazgadības, vecuma, slimības vai savas nevarības dēļ.

6. No 2015.gada 3.decembra, saucot personu pie kriminālatbildības, KL 260.pants ar KL 262.pantu noziedzīgo nodarījumu kopību neveido, lai gan ir tiesas, kuras vēl joprojām veido šo noziedzīgo nodarījumu kopību.

7. KL 260.panta vainas formas problēmas tiesisks risinājums iespējams tikai tad, ja KL 9.pantā tiks iekļauti Tieslietu ministrijas ierosinātie grozījumi attiecībā uz vainas formu salikta sastāva noziedzīgos nodarījumos. Tādejādi nepieciešams aktualizēt jautājumu par vainas formu salikta sastāva noziedzīgos nodarījumos un noteikt to Krimināllikumā.

8. Nepieciešams noteiktu profesiju personām regulēt noteikumus par liegumu ieņemt amatu, ja veikts tīšs noziedzīgs nodarījums pret personu. Tādejādi būtu iespējams novērst neskaidrību ceļus satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu vainas formā aiz neuzmanības, jo pašlaik daudzi deputāti ir pret KL 9.panta vainas formas grozījumu, jo tādā veidā var tik ierobežotas tiesības brīvi izvēlēties nodarbošanos un darbavietu.
9. Krimināllikums saistībā ar ceļu satiksmes noteikumiem un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumiem darbojas kopsakarā ar administratīvajām tiesībām. KL 260. panta dispozīcijas saista minēto administratīvi sodāmo noteikumu pārkāpšanu ar kaitīgajām sekām.
10. Neatkarīgi no tā vai transportlīdzeklis stāv vai atrodas kustībā tiek atzīts par transportlīdzekļa vadīšanu. Pie kriminālatbildības saucama persona, kura ir vadījusi transportlīdzekli (to skaitā braukšanas instruktors) un saista personu līdz brīdim, kamēr šo transportlīdzekli sāk vadīt cita persona.
11. Autore piedāvā valstī ieviest izmaiņas saistībā ar medicīniskās izziņas saņemšanas prasībām, lai gan tas nav krimināltiesību kompetencē, tomēr būtu nepieciešams regulēt šo jautājumu, jo divdesmit minūšu laikā personai nevar sniegt pilnvērtīgu atzinumu par viņas veselības stāvokli.
12. Autore ierosina likuma piemērošanas ietvaros ierobežot personas, kuras var vadīt transportlīdzekli jeb ierobežot vecumu līdz kādam ir iespēja piedalīties ceļu satiksmē, vadot kādu no transportlīdzekļa veidiem. Neatkarīgi no personas vispārējā veselības stāvokļa, kurš tiek noteikts medicīnas izziņu saņemot, lai varētu piedalīties ceļu satiksmē.
13. Kriminālatbildība par ceļu satiksmes noteikumu un ekspluatācijas noteikumu pārkāpumiem paredzēta visās autores aplūkotajās ārvalstīs, taču var būt neiekļauta vainīgā attieksme pret sekām. Ir arī valstis, kurās uzsākot krimināllietu, nav jāmotivē lēmums, kādēļ tas tiek uzsākts, kā tas ir Francijā.
14. Aplūkoto ārvalstu tiesību normās Vācijas Kriminālkodeksā saskatāma būtiska atšķirība ar Latvijas Krimināllikumā ietvertām normām. Vācijā par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpšanu paredz kriminālatbildību, ja rupji tiek pārkāpti ceļu satiksmes noteikumi un tikai tīši noziedzīgi nodarījumi tiek atzīti par kriminālpārkāpumiem, Latvijā arī par noziedzīgiem nodarījumiem aiz neuzmanības var saukt pie kriminālatbildības.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

Literatūra

1. Baumanis J. Cilvēks un cilvēktiesības Krimināllikumā. Jurista Vārds, 20.08.2016, Nr.35.
2. Krastiņš U. Eventuāls nodoms vai netiešs nodoms. Jurista Vārds, 01.11.2016, Nr.44.
3. Krastiņš U. Darbības un bezdarbības izpratne krimināltiesībās. Jurista Vārds, 21.04.2015, Nr.16
4. Krastiņš U. Kāda ir vārda “neuzmanība” jēga krimināltiesībās. Jurista Vārds, 03.02.2015, Nr.5.
5. Krastiņš U., Krimināltiesību teorija un prakse: viedokļi, problēmas, risinājumi. 2009-2014., Rīga: Latvijas Vēstnesis, 2015.
6. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Pirmā daļa (I-VIII nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2015.
7. Krastiņš U., Liholaja V. Krimināllikuma komentāri. Otrā daļa (IX-XVII nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
8. Krastiņš U., Liholaja V., Hamkova D. Krimināllikuma komentāri. Trešā daļa (XVIII-XXV nodaļa). Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2016.
9. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Vispārīgā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2008.
10. Krastiņš U., Liholaja V., Niedre A. Krimināltiesības. Sevišķā daļa. Trešais papildinātais izdevums. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2009.
11. Krastiņš U., Liholaja V. Salīdzināmās Krimināltiesības. Latvija, Šveice, Austrija, Vācija., Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2006.
12. Krastiņš U. Noziedzīga nodarījuma sastāvs un nodarījuma kvalifikācija. Teorētiskie aspekti. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2014.
13. Krastiņš U. Prettiesiska nodarījuma kaitīgo seku divējādā nozīme, Jurista Vārds, 25.08.2015, Nr.33.
14. Krastiņš U. Tiesiskās paļāvības princips krimināltiesībās. Jurista Vārds, 08.03.2016, Nr.10.
15. Krastiņš U. Subjektīvā attieksme un vaina kukuļdošanā, izmantojot starpnieku. Jurista Vārds, 03.05.2016, Nr.18.
16. Leja M. Vai Krimināllikumā bija nepieciešama jauna nodoma definīcija. Jurista Vārds, 22.03.2016, Nr.12.
17. Liholaja V. Noziedzīgu nodarījumu kvalifikācija: Likums. Teorija. Prakse.- Rīga: Tiesu nama aģentūra, 2003.
18. Liholaja V. Pētījums par atsevišķu Krimināllikuma pantu piemērošanas problēmām (noziedzīgi nodarījumi pret satiksmes drošību). Pieejams: http://www.tm.gov.lv/files/archieve/lv_documents_petijumi_Petijums_CSN_Liholaja.doc [aplūkots 2016.gada 12.oktobrī]
19. Mincs P. Lauva J. Sodu likums ar komentāriem. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1938.

20. Mincs P. Krimināltiesību kurss. Vispārējā daļa. Ar U. Krastiņa komentāriem. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2005.
21. Mincs P. Lauva J. Sodu likums ar komentāriem. Rīga: Valsts tipogrāfijas izdevums, 1938.
22. Par Ceļu satiksmes drošības plānu 2014.-2016.gadam: MK rīkojums Nr.72, 18.02.2014, Latvijas Vēstnesis. 20.02.2014, Nr.37.
23. Skaidrojošā vārdnīca tezaurs., „Sods”, Pieejams: <http://www.tezaurs.lv/#/sv/sods> [aplūkots 2016.gada 27.oktobrī]
24. Лебедев В.М. (Верховный суд Российской Федерации). Комментарий к Уголовному кодексу Российской Федерации. Москва: Юрайт, 2007. с.699.

Normatīvie akti

1. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss: LR likums 07.12.1984., Ziņotājs, 20.12.1984., Nr. 51.
2. Krimināllikums: LR likums. 17.06.1998. Latvijas Vēstnesis, 08.07.1998, Nr.199/200.
3. Kriminālprocesa likums: LR likums. 21.04.2005. Latvijas Vēstnesis, 11.05.2005., Nr.74.
4. Grozījumi Krimināllikumā: LR likums 13.12.2012. Latvijas Vēstnesis, 27.12.2012., Nr.202.
5. Grozījumi Krimināllikumā: LR likums 29.10.2015. Latvijas Vēstnesis, 19.11.2015., Nr.227
6. Ceļu satiksmes likums: LR likums. 01.10.1997. Latvijas Vēstnesis. 21.10.1997., Nr.274/276.
7. Ceļu satiksmes noteikumi: MK noteikumi Nr.279, 02.06.2015. Latvijas Vēstnesis, 27.06.2015., Nr. 122.
8. Konvencija par ceļu satiksmi 1968.gada 8.novembra: Eiropas Ekonomiskā komisija Iekšzemes transporta komiteja. Latvijas Vēstnesis, 07.02.2001, Nr. 21.
9. Konvencijas par ceļu satiksmes negadījumiem piemērojamo likumu, 04.05.1971. Latvijas Vēstnesis, 30.06.2000., Nr.244/246.
10. Konvencija par ceļa zīmēm un signāliem 1968. gada 8. novembra: Eiropas Ekonomiskā komisija Iekšzemes transporta komiteja. Latvijas Vēstnesis, 21.02.2001., Nr. 29.
11. Par autoceļiem: LR likums. 11.03.1992. Ziņotājs, 02.04.1992., Nr. 13/14.
12. Par Krimināllikuma spēkā stāšanās un piemērošanas kārtību: LR likums 15.10.1998., Latvijas Vēstnesis, 04.11.1998. Nr. 331/332.
13. Sauszemes transportlīdzekļu īpašnieku civiltiesiskās atbildības obligātās apdrošināšanas likums: LR likums 07.04.2004. Latvijas Vēstnesis, 27.04.2004., Nr.65.
14. Likumprojekts „Grozījumi Krimināllikumā” 2015. gada 5.februārī Nr.111.9/3-15-12/15, Pieejams:[titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/.../\\$FILE/Lp151_05.02.2015.docx](http://titania.saeima.lv/LIVS12/saeimalivs12.nsf/0/.../$FILE/Lp151_05.02.2015.docx)
15. Likumprojekts: Grozījumi Krimināllikumā 28.10.2014. Tieslietu ministrija, Nr.90/TA-2685.

16. Noteikumi par Latvijā kontrolējamajām narkotiskajām vielām, psihotropajām vielām un prekursoriem: MK noteikumi Nr. 847. 08.11.2005., Latvijas Vēstnesis, 10.11.2005., Nr. 180.
17. Noteikumi par transportlīdzekļu valsts tehnisko apskati un tehnisko kontroli uz ceļiem: MK noteikumi Nr. 466, 29.04.2004. Latvijas Vēstnesis, 01.05.2004., Nr. 69.
18. Noteikumi par veselības pārbaudēm transportlīdzekļu vadītājiem un personām, kuras vēlas iegūt transportlīdzekļu vadītāju kvalifikāciju, kā arī par pirmstermiņa veselības pārbaudes izdevumu segšanas kārtību: MK noteikumi Nr.940, 06.12.2011., Latvijas Vēstnesis. 20.12.2011., Nr. 199.
19. Lithuania Criminal code, 26.09.2000 No VIII-1968, Pieejams:https://ec.europa.eu/anti.../sites/.../criminal_code_lithuania_en_1.doc [aplūkots: 2016.gada 29. novembrī]
20. New York Penal Law, Pieejams: <http://ypdcrime.com/penal.law/> [aplūkots: 2016.gada 7.decembrī]
21. New South Wales Consolidated Acts, ROAD TRANSPORT ACT 2013, 4 Definitions. Pieejams: http://www.austlii.edu.au/au/legis/nsw/consol_act/rta2013187/s4.html [aplūkots: 2016.gada 13.novembrī]
22. Уголовный кодекс Российской Федерации от 13.06.1996 г. N.63-ФЗ, Pieejams: <http://ivo.garant.ru/#/document/10108000/entry/0:0> [aplūkots:2016.gada 28.novembrī]
23. Strafgesetzbuches, Federal Law Gazette [Bundesgesetzblatt], 1998.gada 13.novembris. Pieejams: http://www.gesetze-im-internet.de/englisch_stgb/englisch_stgb.html#p0117 [aplūkots: 2016.gada 13.novembrī]

Juridiskās prakses materiāli

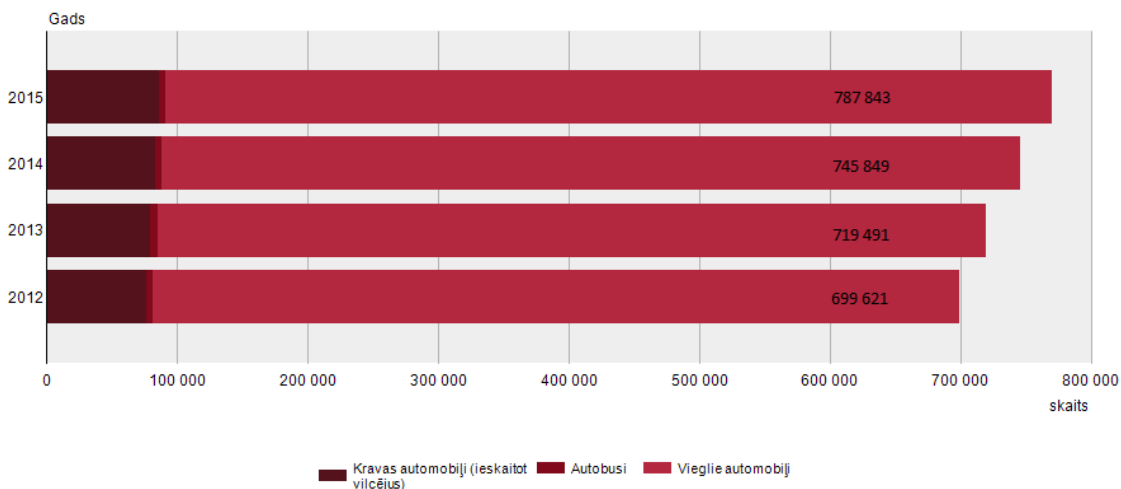
1. LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2007. gada 8. novembra lēmums lietā SKK–J-571/2007, krimināllieta 13330035105. Pieejams: at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department2/2007/kd08112007.doc [aplūkots 2016.gada 19.novembrī]
2. LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2008.gada 16.jūnija lēmums lietā Nr.SKK-253/2008. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura> [aplūkots: 2016.gada 26.novembrī]
3. LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2010. gada 11. novembra lēmums lietā Nr.11522036808. Pieejams: <http://at.gov.lv/files/uploads/files/archive/department2/2010/>
4. LR Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2014. gada 14. februāra lēmums lietā Nr. SKK – 22/2014, krimināllieta Nr. 21210025113. Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura>
5. LR Augstākās tiesa, Krimināllietu departamenta, 2015. gada 10. novembra spriedums lietā Nr. SKK –466/2015. Pieejams: at.gov.lv/files/files/skk-466-2015.doc [aplūkots: 2016.gada 08.novembrī]

6. LR Augstākās tiesas Krimināllietu departamenta 2016. gada 7.jūnija lēmums lietā Nr. 11520058713, SKK-213/2016. Pieejams: at.gov.lv/files/files/skk-213-2016.doc [aplūkots 2016.gada 15.oktobrī]
7. LR Augstākās tiesas Senāta Krimināllietu departamenta 2011. gada 28. janvāra lēmums lietā SKK – 20/2011, Pieejams: <http://at.gov.lv/lv/judikatura/judikaturas-nolemumu-arhivs/senata-kriminallietu-departaments>
8. LR Cēsu rajona tiesas 2014.gada 15.janvāra spriedums lietā Nr. 11400028213, Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_145815.pdf
9. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2016.gada 10.maija lēmums lietā Nr. KA04-0141-16/30, Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016.gada 15.novembrī]
10. Rīgas apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2014.gada 3.ferbuāra spriedums Nr.124019313., Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/146078.pdf>
11. Kurzemes apgabaltiesas Krimināllietu tiesas 2016.gada 27.janvāra spriedums lieta Nr.134008015. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi/pdf/248886.pdf>
12. Latgales apgabaltiesas Krimināllietu tiesas kolēģijas 2016.gada 29.aprīļa spriedums lieta Nr. 11181055114. Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_268607.pdf [aplūkots 2016.gada 2.decembrī]
13. Rīgas rajona Centra rajona 2006.gada 16.jūnija spriedums lietā Nr.1520015002. Pieejams: <https://www.tiesas.lv/nolemumi> [aplūkots 2016.gada 19.novembrī]
14. Limbažu rajona tiesas 2016.gada 10.novembra lietas arhīva Nr.K21-0156-16/1. Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_288919.pdf [aplūkots 2016.gada 27.oktobrī]
15. Rīgas pilsētas Vidzemes priekšpilsētas tiesas 2016.gada 17.maija lēmums lietā Nr. 11520020515, Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_267833.pdf [aplūkots: 2016.gada 9.decembrī]
16. Daugavpils tiesas 2016.gada 28.jūlija spriedums lietā Nr. 11903046015, Pieejams: file:///C:/Users/user/Downloads/Anonimizets_nolemums_284735.pdf
17. Centrālās statistikas datu bāze. Pieejams: http://data.csb.gov.lv/pxweb/lv/transp/transp__ikgad__transp/TR0060.px/chart/chartViewBarStacked/?rxid=ce8aac91-f2b0-4f13-a25d-29f57b1468fb [aplūkots: 20.11.2016]

PIELIKUMI

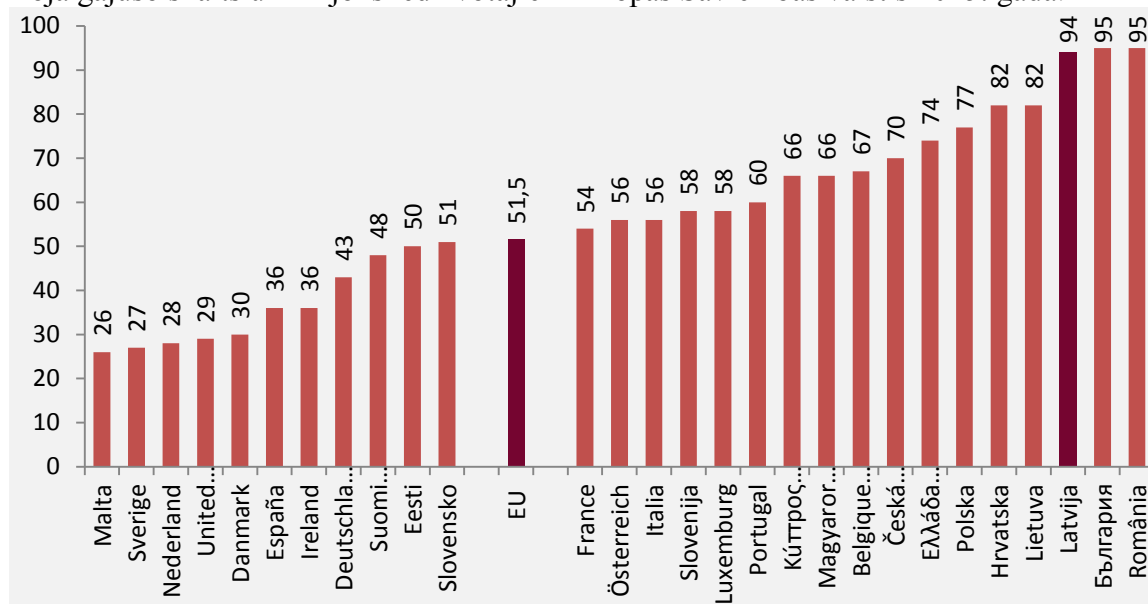
Pielikums Nr. 1

Reģistrēto automobiļu skaits no 2012.gada līdz 2015.gadam.

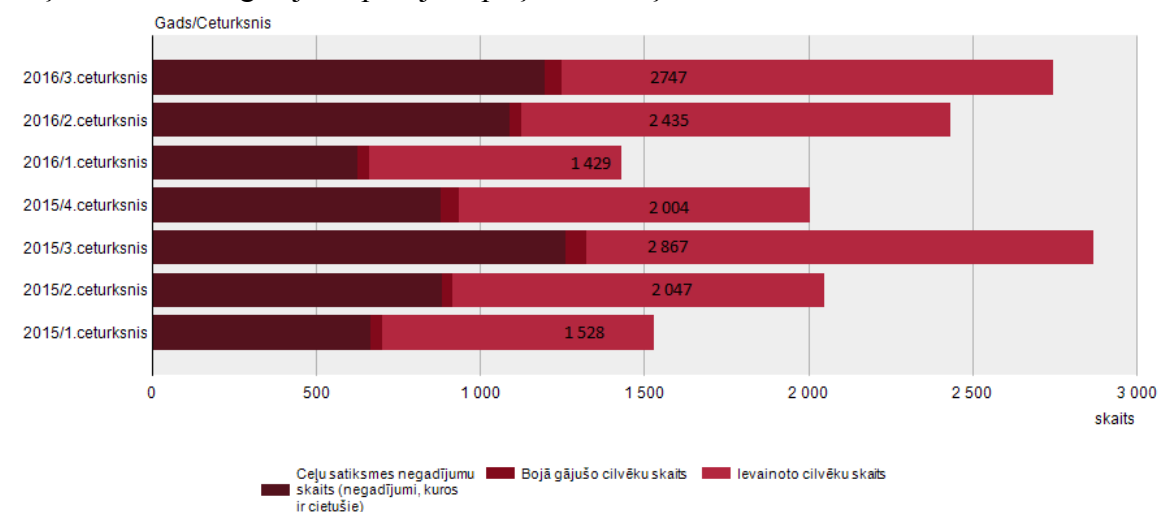
Pielikums Nr. 2

Bojā gājušo skaits uz miljons iedzīvotājiem Eiropas Savienības valstīs 2015. gadā.

Pielikums Nr. 3

Ceļu satiksmes negadījumi pēdējo septiņu ceturkšņu laikā.

DOKUMENTĀRĀ LAPA

Bakalaura darbs “Kriminālatbildība par ceļu satiksmes noteikumu un transportlīdzekļu ekspluatācijas noteikumu pārkāpšanu” izstrādāts Latvijas Universitātes Juridiskajā fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegta darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autore: _____/Rondija Lange/ 2016.gada____._____

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Darba vadītāja: _____/docente Dr.iur. Diāna Hamkova/2016.gada____._____

Recenzents: _____/ _____ /

Darbs iesniegts Juridiskās fakultātes Krimināltiesisko zinātņu katedrā 2016.gada____._____

Metodiķe: _____/ Iveta Balode /

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

2017.gada____._____

Vērtējums: _____

Komisijas sekretāre: _____/ _____ /